

8078.

EXERCITIUM HISTORICUM

De

IMPERATORE

S.

Duce exercitus Romani Summo

quod domi elucubratur

sub

PRÆSIDIO

VIRI

PRÆCLARISSIMI EXCELLENTISSIMI

DN. ÆGIDII STRAUCHII,

S.S. Theolog. Licent. & Subst. Histor. Prof. Publ.

Celeb. in Illustri ad Albim Academiâ

publice examinandum

sistit

JOHANNES BECKER,

HAMBURG.

Ad diem Aug. In Auditorio Maj.

VVITTEBERGAE,

Literis JOHANNIS HAKEN, 1659.

16. 2

7-

1659

19

87

V I R O

Nobilissimo, Amplissimo, Consultissimo,
DN. JOACHIMO à BEKENDORFF, Inclytæ
Hamburgensium Reipub. Patritio
gravissimo.

*DN. Cognato ac Mecænati suo per omnem ætatem
colendisimo.*

NEC NON

V I R I S

Humanissimis Spectatissimisq̃,
DN. MATTHIÆ Røding / Civi inclyti Emporii
Hamburgensis primario, & Negotiatori
florētissimo.

*DN. Evergetæ ac Cognato suo perpetim
colendo.*

DN. PETRO Behn/
DN. HEINRICO Beckern / Civibus Ibidem
conspicuis, illi Affini, huic Parenti, æternùm
venerandis.

*Hæc Musarum Academicarum primitias in debiti ho-
noris & observantia symbolum submissè
offert ac dedicat*

JOHANNES BECKER,
AUT. & RESP.

PROOEMIUM.

Quod de Cajo Julio Cæsare scribit *Elias Schedius* in tractatu post-
 numo de *DIIS GERMANIS* c. 1. quod fuerit homo gloriolus si-
 bi multa ex aliorum gloriâ falso vindicans, (quod iudicium ante
 ipsum de Cæsare tulit Maximilianus Imp. roganti enim Roma-
 no Flamini num. Cæsaris commentaria legisset *By. Cæsarem de rebus suis in-
 flatius scripsisse, ut qui se victorem cum victus sit faciat Aventinus l. 2. ann. Boj.*)
 Idem si non de omnibus plerisque tamen Romanæ rei Scriptoribus dici
 posse existimat *Albericus Gentilis* in tract. de armis Romanis l. 1. c. 1. Rerum
 Romanarum veritatem esse vitiatam: quod gloriæ suæ sint supra vere-
 cundiam prædicatores, quod hostibus virtutem atq; laudem omnem de-
 trahant, aliarum nationum egregia despiciant; & vel partis alterutrius,
 vel patriæ studio plerumque ducantur. Vere hæc quidem *Gentilis*, cum
 luculentissimâ id demonstratione ostendere ad oculum possim, si esset
 hujus loci. Non tamen adduci possum ut *Gentili* assentiar, Romanis om-
 nem de virtute suâ gloriandi materiam hoc nomine eripienti. Sanè
 multa egerunt Romani fortiter, quod tot devictæ gentes loqvuntur.
Nam orbem jam totum victor Romanus habebat, scripsit tempore suo *Arbi-
 ter*. Unde hoc imperium? nisi ex virtute militari. Reputa, *Gentili!* prin-
 cipia parva Urbis, & quæ causa quære hanc caulam ad tantam pervexit
 summam? nonne virtus bellica? quæ ratio bellicosissimas nationes ejus
 ditioni subjecit? virtus bellica. Animosi fuerunt Galli, pugnaces Hi-
 spani, & omnium robustissima natio Germana, semper tamen Romanis
 superiores, quid fecit? Virtus bellica, & peritia militaris rei. Graviter
*Vegetius l. 1. c. 1. Quid adversus Gallorum multitudinem paucitas Romana
 valuisse? Quid adversus Germanorum proceritatem brevitatis potuisset aus-
 dere? Hispanos quidem non tantum numero, sed etiam viribus corporum no-
 stris præstitisse, manifestum est. Afrorum doli atq; divitiis semper impares
 fuimus. Græcorum artibus prudentiâque nos vincere nemo unquam dubitavit.
 Sed adversus omnia profuit tyronem solertem eligere, jus (ut ita dixerim) ar-
 morum docere, quotidiano exercitio roborare, quæcumq; evenire in acie atque
 in præliis possint, omnia in campestri meditatione prænoscere, severe in desides
 vindicare.* Nullum hic ex justitia causæ subsidium, quoniam sæpius in-
 justa feliciter ceciderunt, quod contra *Livium* dicendum. Pauca sibi quo-
 que fortuna hic vindicare potest, & fors tribuere prospera. Accusatur me-
 rito à *Machiavello* *Plutarchus*, fortunæ indulgentiâ crevisse rem Romanâ

afferens, non virtutis usu l. 2. *disp. in Livium c. 1.* Onosander est Græcus quidam Autor qui elegantissimum omnino tractatum scripsit, quem fecit ΣΤΡΑΤΗΤΙΚΟΝ sive Imperatoris institutionem, quem Nicol. Rigaltius latinum reddidit, Johannis verò à Chokier Patritius Leodiensis doctissimis notis illustravit: Hic Onosander in præfatione sui tractatus ubi instituti rationem reddit, ita notanter: *Iteranda Romanorum virtus sæpius animis occurreret, quos neq; Rex, neq; Civitas, neq; Gens ulla Imperii amplitudine superaret; imo nec tantam attingere unquã potuit, nec tot seculorũ etates mansuram firmare potentiam. Non enim illi casu fortuito, sed virtute bellicã, fortissimisq; Ducibus Italia fines evadunt, & ad orbis terminos latis jurisdictionibus ditio- nem suam propagant. Casus scilicet sive fortuna subsidiarii auxiliariiq; & commilitonis vicem præstat, non tamen Imperatoris, nec sunt penes ejus arbitrium omnia. Sic potentiam & dignitatem Romanam virtus militaris peperit atq; sustentavit. Sic virtutem militarem in Ducis peritiam, Imperatoris prudentiam, tandem resolvunt scriptores Romani. Quod *Στρατηγικῶς* pertractat Machiavellus *disp. in Livium l. 2. c. 1.* Item antea Laudatus Johannes à Chokier in notis ad c. 1. Onosandri Strategici. Intelligunt Romani Autores quantum roboris addat prudentia Ducis exercitui, tantum scilicet, ut Gabrias Atheniensium Imperator magis metuerit exercitum cervorũ cui Leo præest, quam Exercitũ Leonũ cui Cervus. Et quis tam peregrinus in Romana est historia, ut non rem Romanam crevisse atq; decrevisse animadvertat, prout comissa eadem aut prudenti bellicosissimoq; fuit Imperatori, aut inertis vel stolido. Exhibiturus ergo specimen ex militiã Romanã operæ præmium duxi, si illud eligerem cujus subsidio fortuna Romana potissimũ profecit. Sed quid hoc aliud nisi Ducis virtus, consilia, & prudentia rei militaris, (quæ à Vegetio ars artium dicitur.) *Hujus n. virtuti atq; fidei possessorum fortuna, tutela urbium salus militum, Reipublicæ gloria concredebatur Veget. l. 3. de re milit.* Non vero hoc agã ut Imperatorem certis instruam præceptis, quod Politicorũ est, (nisi forte leges & præcepta hic minus valeant quam experimenta Quintilianus l. 2. *Instit. c. 5.*) & post Vegetium hoc munere felicissimè Onosander defunctus est, verùm ex historiã Romanã Imperatoris creationem conditionem & præcipua munia exhibebo.*

Tu verò, nunc adesto mihi DEUS

MEUS.

FELI-

FELICITER!

CAPUT I.

De

Imperatoris Appellatione.

Imperatorem ita Athenæus nobis ex Dionysio
in Thesimophoro, de scribit. lib. 9. Deiphnosoph. p. m. 302.

*Imperatorem utiq; vocamus, qui regendos exercitus
Accepit; qui prudenter in administrandis rebus potest
Versari, & quid ex usu est perspicere:*

Imperator is verus est: alius autem qui ducit copias.

Ut E, quo felicius res procedat, ab ovo (quod dici solet) ordiamur. Imperatorem ab Imperio dictum esse constat, neque hic quidquam monendum, nisi quod de vocabulo Imperii annotavit Sigonius l. i. de antiquo Jure Civium Rom. c. 21. disputans contra Nicolaum Gruchium. (Imperium militare, cum imperio Conulari, Prætorio, Dictatorioque confundentem) *Imperium esse duplex, alterum Civile, alterum militare. Differentiam utriusque ostendit. Civile in urbe, militare extra urbem habebatur. Et qui civile tantum habebat Imperium, nullo alio honoris titulo, nisi qui Magistratus nomine continetur, ornatus est, item vel Consul, vel Prætor, vel Dictator vocabatur. Militare qui adeptus erat, præter ea etiam Imperator. i. e. Dux belli auspiciis suis administrandi. Civile denique cum Magistratu ipso mandatur. (Est n. jus ipsum Magistratus) Militare alia ratione quam ipse Magistratus defertur. In qua E. significatione vocabulum Imperii hoc loco accipi debeat, patet manifestè, & ex eodem Sigonio subjicimus. Imperium jam non majorem & coercendi potestatem, sed exercitum habendi & belli gerendi facultatem appello. Quomodo intellexit in Antonium Cicero cum*

A 2

dixit:

dixit: Demus Imperium Cesari, sine quo res militaris administrari, exercitus teneri, bellum geri non potest. Ita Sigonius. Quibus verbis adde ex Rosino l. 6. Antiquit. Roman. c. 3. Imperium Civile plerumque potestatem dici non imperium. Conferatur quoque Arnoldus Clapmarius de arcanis Rerumpubl l. 1. c. 10. Imperator igitur est propriè qui habet imperium militare. Improperia verò plane acceptio quando Plinius Medicis quoq; Imperium tribuit l. 29. cap. 1. ubi Medicos vocat Vitæ nostræ, necisq; Imperatores, quem secutus Salvianus Medicum infirmo imperare dixit lib. 5. de gubernat. Dei verba illa citata Plinii explicat Rittershusius in notis ad locum cit. Salviani, ex verbis Origenis lib. 4. Contra Celsum. Miror tamen & vehementer miror ægrotos quoq; Medicorum dici Imperatores. Sic enim Seneca lib. 6. de Benefic. cap. 16. de Medico suo. Medico, si nihil amplius quam manum tangit, & me inter eos, quos perambulatur, ponit, sine ullo affectu faciendæ vitandæve præcipiens, nihil amplius debeo: quia me non tanquam amicum vidit, sed tanquam imperatorem (hanc enim veram esse lectionem, non Invocantorem, ut vulgati libri legunt, probat Rittershusius l. cit. ex XV. MSC. quæ Pincianus contulit, quam lectionem Pincianus quoque approbat.) Juvat ad hæc verba Senecæ adscribere, quæ Jacobus Dalechampius Medicus ad Plin. l. 29. c. 1. notavit. Medico sane magis Imperium convenit, merces tamen, cujus gratia circumambulatur, dum ægrotos invisit, aut oramentum quoddam servitutis est quin etiam blandiri & assentari ægris, magnasq; non raro molestias devorare, ut ipsis morigeretur, velut quedam vis ac necessitas est, non secus ac si Regis Tyrannive subesset Imperio: Quis non videt longe petitam hanc esse metaphoram? Nihilominus apud ICTOS Alfenus (s. ut alii Alphenus) eadem loquitur linguâ vid. Duarenus l. 1. Disp. c. 54. Nec tamen eadem inter Milites ratio vocis Imperatoris, alia enim erat conditio in Republicâ adhuc liberâ, alia cum Monarchia esset introducta. Stante Republicâ quilibet dicebatur Imperator, qui imperium belli suis auspiciis gerendum accepisset, & Prætor olim vocatus perhibetur, quæ acceptio cum potissimum ad nostrum institutum faciat, uberius deinceps erit exponenda. Postea verò tituli Imperatoris crevit autoritas maximè,

ut in-

ut inter victoris præmia putaretur. Nemo enim, nisi decem millia occidisset, *Appianus Alexandrinus*, aut quod postmodum concessum, quoque duo millia, vel mille hominum, à militibus, (decernente quoque Senatu) Imperator salutabatur. Sic enim *Cic. Philippicâ 14. At si quis Hispanorum, aut Gallorum, aut Thracum mille aut duo millia occidisset, non cum hac consuetudine, qua increbuit, Imperatorem appellaret Senatus & tot legionibus caesis, tantâ multitudine hostium, interfectâ Imperatorium nomen adimemus.* Tanti ergo cum redimendus esset hic titulus, vitio fuit datum M. Crasso, quod captâ tantum Zenodotiâ, à Milite Imperator salutari sustinisset, abjectusque est habitus, nec majora sperare, successu qui tam se efferret tenui. *Plutarchus in ejus vitâ.* Hoc imperatoris nomen teste *Tacito* semel atq; vicies peperit sibi Julius ille Cæsar. quanquam *Casaubonus ad Sveton. l. 1.* citet inscriptionem lapidis veteris quæ vicies tantum Imperatorem fuisse dicit. Usurparunt etiam hunc titulum in subscriptionibus Epistolarum vel Chirographorum testatur *Alexander ab Alexandro lib. 1. Gen. dierum c. 2.* ex Cæsare sine dubio *qui in lib. 3. belli civilis de Pompejo inquit Eo prælio Imperator est appellatus. Atque ita se postea salutari passus est, sed neque in literis quas scribere est solitus, neq; in fascibus insignia laureæ prætulit.* De quo Pompejo ad scribendum, quod *Plutarchus* tradit in ejus vitâ (cum materiam illustrare nostram videantur) *Syllam cum Pompejus vocasset Imperatorem, resalutatus est à Syllâ eodem titulo, præter omnium addit Plutarchus expectationem, quod Juveni, & nondum in Senatum allecto participaret hoc nomen Sylla.* Præterire quoque non possum; Ex lanienis civilibus redeunti, licet felicissimè rem gessisset, nemini Imperatoris nomen est tributum, nec supplicationes sunt de cretæ nec triumphare integrum erat, vel curru, vel ovans. vid. *Valer. Max. l. 2. c. 8. Cic. Philippicâ 14. §. 22.* ita lugubres semper æstimatæ sunt victoriæ, utpote non externo, sed domestico partæ cruore. Dixi autem supra, Imperatores fuisse salutatos exercitus Duces à militibus; Sed confirmabatur hæc dignitas à Senatu: discimus ex *Zonarâ lib. 2. Re bene gestâ justâque victoriâ partâ, Dux statim à militibus Imperator appellabatur, & laureatas per tabellarios victo-*

ri

ria nuncios in urbem mittebat, ipse verò domum reversus, Senatu habito, triumphum postulabat, quem si à Senatu aut populo obtinisset, nomen Imperatoris confirmabat. Idem fermè docet Cicero quoque loc. citato supra ex 14. *Phlippicâ*. Et extant leges latæ ad plebem à Senatu apud Livium, quibus triumphantibus concedebatur Imperium: *Tribuni Plebis ex autoritate Senatus tulerunt ad plebem, ut M. Marcello, quo die ovans iniret urbem, imperium esset, & plura hujus farinae vid. ap. Sigonium lib. 2. de antiquo jure provinciarum c. 10. Valerius Maximus quoq; lib. 2. c. 8.* allegat morem Romanis usitatum, ut ab Imperatore triumphum ducturo COSS. invitarentur ad coenam, deinde vero rogarentur, venire superfederent, ne quis eo die, quo ille triumpharet, majoris in eodem convivio sit imperii. Cujus petiti rationem petit Sigonius contra Gruchium ex Plutarchi problemat. *quia triumphanti in cœnâ primus locus debebatur, quam presentibus consulibus concedere jus non erat: addo ego hisce ex eodem; quia neminem nisi Consulem, (præsente sc. hoc) licebat magnificentissimè tractare, & domum deducere peractâ cœnâ, qui honor tamen triumphantibus exhibebatur.* Non nisi semel autem de uno bello aliquem Imperatorem appellari licuit, quamquam Claudius, præter morem, victis Britannicis sæpius Imperator salutatus sit ex Dione constat. Vid. *Bulling. de Imperatore Rom. l. 1. c. 1.* Non tamen tributum hoc nomen (si Sigonio habenda est fides) tantum Imperatoribus, sed etiam Legatis, & Questoribus, si ipsis ab Imperatore absente imperium esset commissum, & benè cum magnâ clade hostium administratum. *Sigonius lib. 2. de antiquo jure Provinc. c. 7.* Hæc in transcurso quasi & superficialiè de significatione vocis Imperatoris, prout is titulus victoribus tantum apponebatur, stante Reipublicæ libertate. Occupata verò eadem, non erat imperium amplius quatuor aut quinque horarū, quemadmodū primis temporibus, cum peractò convivio triumphans scema deponeret Imperat̄is, sed in perpetuum vindicabant sibi Monarchæ. *Regium enim nomen alibi magnū, Romæ intolerabile erat, (vox est Scipionis apud Livium)* ideo Imperatoris tanquam mitius quoddam substitutum fuit. Quod in Julio Cæsare cepit. Ita enim Svetonius. *Non honores modo nimios*
recc-

recepit, ut continuum consulatum, perpetuam dictaturam, praefecturamque morum. Insuper praenomen Imperatoris, cognomen Patris Patriae &c. l. i. c. 76. Quod postmodum in reliquis usque continuatum, cum Augusto idem jus Senatus consulto contingeret ad decem annos, & iis peractis, auctoritate prorogaretur, quod & postea Tiberio per testamentum in familiam Juliam recepto, donec militibus fieret eligendi potestas Imperatorem. Addamus hic quaedam ex *Dione Cassio lib. 52. de Augusto*, quae differentiâ nominis explicant. Ita autem ille. Τὴν τὴν αὐτοκράτορος ἐπικλήσιν ἐπέδετο. &c. sumpsit, inquit, nomen Imperatoris. Dico autem non id nomen quod olim ob victorias datum, quod ipse saepe & prius, & postea ex rebus gestis accepit, ut in viginti victoriis id nomen adeptus sit, sed aliud quod summum imperium significat. Clarius adhuc *lib. 43. Τὸ τὴν αὐτοκράτορος ὄνομα &c.* & nomen Imperatoris, non modo ut olim & alii, & Julius ipse plerumque, victis hostibus saluatus est, neque ut qui absolutum imperium aliquod & plenam potestatem consequuti nominabantur; sed semel illi primo omnium Imperatoris nomen, quod hodieque & aliis datur qui summum imperium habent, quasi proprium addiderunt. Vide sis de dignitate hac Imperatoriâ *Sigonium in Commentar. ad fast. triumph. Romanos ad Annum 727. p. m. 635.* Ex *Plinii vero Panegyrico* ut & *Dionis lib. 57. probat Celebrerrimus BUCHNERUS*: Qui praerat Romanae rei, imperioque fungebantur, respectu militum Imperatores, respectu vero Civium Principes dicebantur. Quomodo Tacitus etiam dixit *lib. 1. Annal. c. 1. Cuncta discordiis Civilibus fessa, nomine Principis sub imperium accepit.* Disputatur dehinc inter Eruditos; an tempore Principum nomen Imperatoris cuique privato post Junium Blaesum sit tributum? negat *Lipsius ad lib. 3. Annal. Taciti* itemque *ad lib. 1.* Affirmant alii. Et res salva est, non enim quaeritur de acceptione vocis Imperatoris prima, haec enim nulli privato poterat competere quamvis summo exercitus Duci, omnia enim auspiciis Imperatorum Romanorum gerebantur. Vide *Casaubonum ad Svetonii Julium.* Neque de ultimâ seu tertiâ, sed de secunda. quâ casus hostibus Imperatoris nomen Ducibus tanquam praemium indulgebatur. Non tamen sine difficultate summâ obtinebant Duces,

B

testa

testatur enim *Appianus Alexandr. l. 2. de Bellis Civilibus*. Privato Duci nulli esse concessū hoc nōmē temporibus Adriani, nisi cæsis hostium decem millibus. Sic E. Imperator est hoc loco, non qui ducit exercitum, nec quatenus tantum triumphum agit, sed qui præ est copiis militaribus suis auspiciis rē agens, & vel Classariis in aequore, vel Justis militibus in campis imperat: uterq; Imperator salutatur. Licet enim alias nautica olim militia esset parum honesta, si *Svetonio* credimus dicenti. *Neronem fecisse ex Classariis justos milites*, nihilominus qui clasibus præerat Imperator vocabatur, modo propriis auspiciis rem gessisset. *Appianus Alexander lib. de Bellis Mithridaticis p. m. 158.* Prætozem autem hunc Imperatorem nostrū olim dictum fuisse, & supra diximus, & ex *Festo* probare licet in voce *Prætor*, fundamentū hujus appellationis ex *Asconio Padiano* actione 3. in *Verrem* peti potest. *Prætor*, inquit, appellabatur *Consul*, & interdum omnis Magistratus cui exercitus parebat. *Conf. Nonium ex autoritate Varronis de vitâ populi Rom. lib. 2. Godelevum quoq; in notis ad Livium non uno in loco.*

CAPUT II.

De

Auspiciis bellicis & quid sit suis auspiciis bellum gerere.

EXplicandum autem nunc porro erit, quid sit auspiciis propriis rem gerere. Intricatior cum hæc sit materia, immorandū eidem paulisper, & periculum faciendum est virium, an explicari possit. Variè alias vocabulum auspicii à variis usurpatur Autoribus. *Virgilius* enim & pro voluntatis arbitrio posuit *lib. 4. Æneid. vers. 340.*

*Me si fata meis paterentur ducere vitam
Auspiciis*

& pro potestate vel Imperio, *lib. 7. v. 256. Æneidos*, Paribus auspiciis dixit pro pari potestate. vide *Servium ad utrumq; locum*. Quæ significatio aliis quoque Autoribus oppido familiaris, præsertim cum de rebus militaribus sermonem faciunt, ut auspicia pro sum-

summâ potestate vel Imperio summo usurpent; Et suis auspiciis
 rem gerere idem ipsis sit, atq; bellum suâ administrate prudentiâ
 consiliisque, suâ perficere fortunâ. Discimus ex *Livio Dec. i. lib. 6.*
cap. 23. ubi Camillus, *Quæ bella, inquit, suo unius auspicio gesta ad e-*
am diem essent, negare in eis neq; se, neq; populum Romanum aut con-
silii sui, aut fortunæ pœnituisse. Quanquam apud nonnullos au-
 spicia & consilia tanquam disparata jungantur. *Tacitus*
l. 13. Annal. c. 6. *Bœclerus in libello egregio de auspicio Regio, c. 1. §. 9.*
ait: Vocem auspicii in illis locutionibus, cum auspicio alicujus
aliquid gestum dicitur, præter communem auspicii capiendi respectû,
atq; ceremoniam, (quæ nec semper in talibus attenditur) apud accu-
rationis styli Autores significare θεϊάν τινα ἀρχιτεκτονικὴν ἐνέργειαν.
Sanctiorem quandam, & moderatricem vim & virtutem: i. e. rerum
gerendarum eminentem quandam ac justam auctoritatem, quam dat
muneris officiq; potestas, & penetrabilem agendi efficaciam seu fortu-
nam, quæ gerentes publica divinitus comitatur. Quod deinde eru-
 ditissimè (ut commendabat *Amplissimus BUCHNERUS*) perse-
 quitur per totum libellum: notatque quando gesta dicuntur Du-
 cum auspiciis in libera Republicâ, excellenti quodam significa-
 tu, & si accuratè loquendum sit, auspiciis populi Romani sive
 Reipublicæ Romanæ tribuenda sunt. Et rectè ita *Bœclerus* cujus
 sententiæ quod faveamus, addimus propriam confessionem Im-
 peratorum. Sic enim apud *Herodianum Maximus* in allocutione
 ad milites ἡ γὰρ ἐνὸς ἀνδρὸς ἰδίον κτῆμα ἢ ἀρχὴ ἀλλὰ κοινὸν τῷ Ῥωμαί-
 ων δήμῳ ἀνοθεύει, καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ πόλει τῆς βασιλείας ἰδρύται τύχη &c.
 Non enim unius viri possessio est Imperium hoc, sed antiquitùs
 res est populi Romani: in hac urbe principatus fortuna sita est,
 nos verò vobiscum, milites, in id electi sumus, ut ea quæ imperiū
 sunt curemus, ac tueamur. Cui etiam congruit quod *Appiano* *Ale-*
xander l. 5. de Bellis Civilibus, militasse milites, ait, auspiciis S. P. Q. R.
 Conferatur de divinâ hâc principium auctoritate, *Autor quoq; præ-*
fationis, quisquis sit, præmissæ tractatui ingeniosissimo Ducis de Ro-
han, qui dicitur Trutina Statuum Europæ. Nos, quo res fiat clari-
 or, cum hoc vocabulum ex Augurum scholis ad Politiam sic
 translatum, fundamentum ipsum inquiramus, altius repeten-

de sunt vocis natatales. Nihil veteres inauspicato occupabant,
nec quicquam nisi monentibus auspiciis aggrediebantur. Ratio-
nem reddit *Manlius apud Livium: quod nullius calumnia subjiceren-
tur ea, quæ Dii comprobassent.* Quibus auspiciis Augures quidem
præerant, verum & Magistratus erat cura hæc. Imo major horum
in augurando potestas; videatur modo *Gellius lib. 13. c. 15.* magis e-
nim cum essent rata Magistratum auspicia, majora quoque dice-
bantur meritò. Hinc apud Livium aliosque sæpè legitur, (*inquit
Lipsius de militiâ Romanâ lib. 2. dial. 12.*) *Consules Auspicio operam
dedisse.* Vide *Clarissimi BUCHNERI annotata ad Fabrum, voce
Auspicium.* Regale ergo erat habere auspicia præsertim majora,
quæ non nisi Consulibus, Prætoribus & Censoribus erant propria.
Neque tamen eorum omnium inter se eadem, aut ejusdem erant
potestatis. Major Consulium, minor Prætorum Censorumque,
quod latissimè persequitur *Sigonius p. m. 312.* ad quem lectorem re-
mittimus. Quo major ergo potestas, eò majora auspicia, eò ma-
gis etiam rata. Quod ex iis patebit quæ mox ex *Valerio Maximo*
erunt citanda. Repetenda nunc sunt quæ superius dixi. Omnia
Veteres auspicato egisse: quod in bello potissimum obtinuisse te-
statur *Cicero lib. 1. de de divinâ: Rem bellicam Majores nostri admi-
nistrari nisi auspicato noluerunt.* Imperator enim constitutus au-
spicia mox faciebat, quæ domo erant ferenda. Qua de re *Livius
Decad. 3. l. 2. c. 1.* Ubi *Cneus Servilius de C. Flaminio. Quod enim
illi justum Imperium, quod auspiciis esset Magistratus: id à domo,
publicis privatisq; penetibus, Latinis feriis actis, sacrificio in monte
perfecto, votis ritè in Capitolio nuncupatis secum ferre: nec priva-
tum auspicia sequi: nec sine auspiciis profectum in externo ea solo no-
va atq; integra concipere posse.* Quibus lucem addunt quæ *Tacitus
scribit lib. 3. Annal. c. 59.* ex argumento literarum *Drusi. Huc re-
cidisse cuncta (conqueritur Drusus) ut ne juvenis quidem, tantò ho-
noris acceptò, adiret urbis Deos, ingrederetur Senatam, auspicia sal-
tem apud gentile solum inciperet.* Egressi verò & congressi, si male
pugnassent, revertebantur ad captanda rursus auspicia. Sic *Livi-
us Decad. 1. lib. 8 p. m. 339.* ait, *Papyrium Cursorem à Pullario esse mo-
vitum, ut ad auspiciis repetendum Romam reverteretur.* Interea
dura

dum ille abesset, Magister ejus Equitum incertis pugnavit auspiciis
sed felici quamvis eventu maximè tamen est vitio datum. Verùm hoc
observatum tantum est à Ducibus Romanis, donec ab his in Ita-
liã pugnatum est propter vicinitatem; postquam verò ministe-
rium longius est prolatum, ne Dux ab exercitu diu abesset, si Ro-
mam ad renovanda auspicia de longinquo revertisset, constitu-
tum est, ut unus locus de captivo agro romanus fieret in eã pro-
vinciã, in quã bellabatur, ad quem, si renovari opus esset auspicia,
Dux rediret, uti legere est apud Servium in l. 2. Æneid. v. 178. Quo
autem propius accedamus ad scopum, sciendum quod diversi di-
versa sæpiùs in castris haberent auspicia. Cum & Consul nonnun-
quam & Prætor; Imperator, atq; Legatus captarent unã; ubi ea
credebantur maximè rata quæ erant majora, Consulis, aut Impe-
ratoris cujusvis alius. Discimus hoc ex Valerii Maximi, lib. 2. c. 8.
Contentio namque oriebatur quondam Romæ inter Cajum Lu-
tatum Consulem & Q. Valerium Prætorem, qui ambo præfuerat
classibus Romanis, uter delectã insigni Pœnorum circa Siciliam
classe esset triumpho honore decorandus. Convenit inter illos
Judex At. Iulius Calatinus, apud quem Valerius Prætor hunc in mo-
dum egit: Consulem eã pugna in lecticã claudum jacuisse, se au-
tem omnibus Imperatoris partibus functum. Calatinus autem
judex facili litem curã diremit. Quæro, inquit, Valeri à te: si di-
micandum nec ne esset contrariis inter vos sententiis dissidissetis;
utrum quod Consul, an quod Prætor imperasset, majus habiturũ
fuerit momentum? respondit Valerius; non facere se contro-
versiam quin priores partes Consulis essent futurae. Age! deinde
inquit Calatinus, si diversa auspicia accepissetis, cujus magis au-
spicio statetur? Item respondit Valerius, Consulis. At judex,
jam, inquit, cum de imperio & auspicio inter vos disceptationem
susceperim, & tu utroque adversarium tuum superiorem fuisse fa-
tearis, nihil est ulterius quod dubitem. Itaque Lutati secundum
te litem do. Hoc factum nos satis instruit, unde hæc apud Auto-
res Imperatoris descriptio, Imperator est qui in bellis suo auspi-
cio rem gerit. Quoniam autem semel de auspiciis factus est ser-
mo, solemnitas quoq; auspiciorũ in hoc capite erit subjungenda.

Cum Imperatoris quoque esset, belli captare auspicia, & ante praelium Deorum convenire voluntatem. Variis de rebus captabant Romani auspicia, certissima tamen erant ea quae caelo terraeve portendebantur, fluminum autem, ut instabilis est natura, ita infirma fides, simul enim atque ostendunt rapiunt quoque vid. Tacitum l. 6. annal. c. 37. unde fulmen sinistrum auspiciis optimum erat ad omnes res, praeterquam ad comitia Cic. l. 2. de divinac. §. 43. 47. Varia augurii & auspicioꝝ genera videri possunt tum apud Peucerum de divinatione, tum Rosinum aliosque. Eorum autem, quae in bello & militaribus, adhibebantur ex instituto, duo potissimum erant, alterum dicebatur ex acuminibus, quod totum auspiciis militare erat, teste Cicerone lib. 2. de divinac. §. m. 77. de cujus ritu, formaque nobis hodie nihil praeter desiderium restat, & fatentur plerique se ignorare. Sunt etiam qui indagare satagunt, lectione nonnihil variata, ut pro acuminibus legatur cacuminibus, persuasi ex loco Festi in lit. S. voce Supervaganea. Supervaganea avis, inquit, vocatur ab Auguribus, quae ex summo cacumine. (Peucerus acumine mavult p. 381. de divinac.) vocem emisit, quia quasi in altissimis superque omnia vagatur, appellata. Sic illi existimant hoc genus augurii denotari, quod ex istiusmodi avium clamore sumebatur. Vid. Godofredus JCTus in notis ad lib. 2. Cic. de divinac. Linquimus in suspenso, & ad alterum auspiciandi ritum pergimus magis notum, magisque olim familiarem. Vocabatur Tripudium solistimum, quod Gallorum erat Gallinaceorum. Non enim tantum qui caelestia auguria, sed & qui pedestria bipedum, ex pullorum nimirum pastu auspicia capiebat, pullariumque in auspiciis mittebat, auspiciari dicebatur, quod observatum vult ex Cicerone, Sveton, Julio Obsequente, Festo aliisque Briffonius lib. 1. de Form. p. m. 125. Quantum autem Veteres Gallis Gallinaceis in auspiciando tribuerint testatur Plin. lib. 10. c. 21. Hi Magistratus nostros quotidie regunt, domosque ipsis suas claudunt aut referant. Hi fasces Romanorum impellunt, aut retinent, jubent acies aut prohibent. Victoriarum omnium toto orbe partarum auspices. Eundem ferme in modum Silius Italicus lib. 5.

Tunc

*Tunc ales priscum populis de more Latinis
Auspicium, cum bella parant, mentesq; Deorum
Explorant super eventum, ceu pascia luctus
Damnavit vesci, planctusq; alimenta refugit.*

Quæ ultima verba ritum simul insinuant, prout nobis describitur tum à Cicerone, Festo, & aliis. Quoties expeditione quâdam erat defungendum, adhibebatur peritus quispiam in augurium, (*Peritus autem erat, qui silentium quid sit intelligebat. Idem silentium dicebatur, quod vitio omni carebat*) hæc formulâ: *Quinte Fabi! TE VOLO MIHI IN AUSPICIO ESSE.* Respondebat, *AUDIVI HÆC.* Porro imperavit is qui auspicabatur. *DICITO SI SILENTIUM ESSE VIDETUR.* Qui adhibitus respondebat nec suspiciens nec circumspiciens, *SILENTIUM ESSE VIDERI.* Tum ille, *DICITO SI PASCUNTUR AVES. PASCUNTUR.* *QUÆ aut UBI?* Attulit, inquit, *IN CAVEA PULLARIUS.* Hæc *Cic. l. 2. de divin. §. 71. 72.* allatis autem avibus referebatur cavea, mittebantur pulli, apponebatur puls, aut offa, præsertim tamen puls, quia ex eâ necesse erat aliquid decidere, quod tripudium faceret, id est, terripavium (pavire enim ferire est) ex quo notitiam caperent futuri. Nam si pulli per quos auspicabantur non edissent, periculum imminere arbitrabantur, at qui pavissent, bonum auguriû esse putabant, præsertim si ex ore eis edentibus aliquid decidisset, uti recenset *Festus in voce Puls*, innumerique alii Autores: ut mirari non satis possim, undenam contrarium probaturus sit *Jacobus Dalechampius Scholiastes Plinii ad l. 10. cap. 21.* citans præter mentem *Festum.* Quoties autem aliquid excideret ex ore pascentium avium, *Tripudium* dicebatur, *solistimum.* Observat hic *Brissonius de form. lib. 1. p. 124.* Ex *lib. 2. Ciceronis de divin.* forsan; *Terripavium*, non *terripaulum*, primo, deinde *Terripudium*, mox *Tripudium dictum fuisse.* *Solistimum* autem dici cenet *Festus*, quod ex ore avium excideret in saxum solidumve. Quare & viviradix arbor si procidisset suâ sponte sine vitio, sine externâ aliquâ humanâ vi, vocabatur tripudium solistimum. Hoc tripudium verò solistimum (quantum mihi cernere datur) *tripudium sonivium* (*Servius Sonubium lib. 3. Æneid.*
ad.

ad vers. 90.) quoque vocabatur: dicitur enim sonivium, quod sonet, cum pullo excidit puls, quadrupedive aliquid ex ore. Cicero autem distinguit hæc ad Cœcinnam l. 6. Epistolarum ad Famil: *Non, inquit, tripudis solistimis aut sonivis tibi auguror; Nullo tamen, credo, fundamento alio, quam quod sonivia tripudia latius pateant; Spectabat enim huc si terra contremuisset. Conferatur Laurenbergii Antiquarius in voce Sollistimo. Turnebi adversaria, Scaliger ad Festi loca citata. Servius deniq; ad lib. 3. Æneid. v. 90. Dixi supra, auspiciam dextrum habitum fuisse quoties aves non comedissent. Videri potest præter Festum Livius quoq; Dec. l. lib. 6. in oratione Appii Claudii Crassi § lib. 10. circa finem ferè. Silius Italicus versibus supra laudatis. Valer. Max. l. 8. c. 1. Sed & infantum interpretabatur si Pulli non exirent Valerius Max. lib. 1. cap. 4. Si occiderent Livius l. 6. supra laudato; aut si evolarent penitus, Valer. Max. l. 1. c. 6. Sveton. in Galba c. 18. adde Augustinum de Civit. Dei l. 3. c. 21. Hæc ergo erant principia secundum quæ judicabatur. Quod si quis neglexisset vel illuisset Deorum (uti putabatur) per aves responsa, neutiquam ferebat impune. Varia vindictæ divinæ exempla vide sis apud Tiraquellum in commentar. ad Alex. ab Alex. l. 1. c. 29. & Cic. lib. 2. de divinat. Unicum adjiciam de Claudio Pulchro Consule, qui aves pugnare vetentes, cum pascere nollent, in aquam mergi jussit ut biberent, cum esse nollent, & contra auspiciam prælium navale iniens superatus est, de quo Epitomator quidam Livii Epitomate 2. dixit: Consul Claudius non ab hostibus sed Diis ipsis superatus est, quorum auspiciam contempserat, ubi ille pullos præcipitare jusserat quod pugnare ab his vetaretur. Vid. Florum Epit. Livii lib. 19. Sveton. in Tiber. c. 2. Nihilominus tamen videt hunc auspiciandi ritum Cic. lib. 2. de divinat. §. 73. Tum igitur esset auspiciam, inquit, si modo ei (avi) esset liberum se ostendisse, tum avis illa videri posset interpres & Satelles Jovis. Nunc verò inclusa in caveâ, & fame enectâ, si in offam Pulvis invadit, & si aliquid ex ore cecidit, hoc tu auspiciam, aut hoc modo Romulum auspiciam solitum, putas. Probatque antiquissimos Augures ignorasse, eo argumento, quia Collegii vetus est decretum omnem avem tripudium facere posse. Non verò tantum auguria captabant, sed & observabant*

Omina.

omina. *Valer. Max. l. 7. c. 2.* de Papirio Cursore-Consule, cum Aquiloniam oppugnans, praelium vellet committere; pullariusque, non prosperantibus avibus, ementitus optimum ei auspici- um renunciasset; de fallaciâ illius factus certior, sibi quidem & exercitui bonum omen datum credidit, & pugnam iniit: Cœte- rum mendacem ante ipsam aciem constituit: ut haberent Di i cu- jus capite, si quid iræ conceperant, expiarent. Directum est autem sive casu, sive etiam cœlestis numinis providentiâ, quod primum ab hostibus emissum telum, pectus Auguris feriret. Id ubi Consul cognovit, fidente animo & hostes invasit, & Aquiloni- am cepit. Sic memorat *Peucerus de divinatione p. 386.* Cum lu- pus introisset castra Romana, & laceratis obviis intactus abiisset, exercitibus cladem portendisse erant. In transcursu quasi addam, & ἰδὲ τῶν ἀγγέλων de Imperatore Archida: qui cum Corin- thum obsedisset, & lepus è confinio murorum se proripuisse, fu- gamque captasset, consternato omine fugacis animalis exercitu; animosè militibus dixit: *Parata, eni nobis commilitones victoria, inertes enim hostes nostros esse oportet, qui leporem tam v. cinum ca- pere noluêrunt.* Plura adderem ex historiâ Romanâ exempla, *Sigo- nius nisi collegisset l. 2. de jure antiquo Provinciarum c. 6.* Ex quo quæ- dam de ominibus audire lubet. *Fuerunt, inquit, omnia dicta, fa- ctaque, quæ audita ac visa ad Imperatorem rem aggredientem perti- nere possent; quæ cum temerè essent oblata propterea ab eo accipi & non accipi poterant.* conf. *Brissonium de formulis.* Cœterum mo- res veterum conjectandi victoriam, vid. apud *Piccartum in obser- vat. histor. Polit. Decad. 3. c. 5.* adde Germanorum pro victoriâ au- spicium ex *Taciti lib. de mor. Germanorum.* Ubi omnino adde *Ber- neggeri quæstiones miscellaneas in Taciti German. atque Agricol. quæst. 9.* iudicium ferentis de auguriis, quæ captabant tum Roma- ni pariter atque Germani ex clamore militum. Hæc sunt quæ de auspiciis Imperatorum, eorundemque ritu atque solemnitatibus, notari poterant. Nec addendum quicquam, præterquâ quod non auspicato tantum, sed etiam litato militarem rem aggrederen- tur, videatur forma sacrificii apud *Sigonium l. 2. de antiquo jure Provinciarum c. 6.* pergimus jam ad

C

CA.

CAPUT. III.

De

Creatione Imperatoris.

Acturi autem de creatione Imperatorum, præsupponenda erit quæstio, agitata quondam inter Nicolaum Gruchium & Carolum Sigonium: An imperium Magistratui fuerit insitum, ita ut qui consulatu aut dignitate Prætorii fungeretur, in gerendi bellum, exercitum ducendi, armaq; tractandi habuerit, nullâ aliâ accedente lege, Senatusq; consulto peculiari? Vero negativa videtur similior; affirmativam Gruchio tribuit Sigonius lib. 3. de antiquo jure Prov. c. 7. Ut autem constet de mente Sigonii quem sequimur, I. Notandum, non quæri, an in designatione Consulium potissimum tales dixerint viros, qui rei bellicæ essent gnari, quibus imperium posset committi, si opus fuisset. Quod facile concedi poterit, præsertim si vera sunt (dubitat enim Lipsius de Magistratu Rom. c. 5.) quæ Polybius Megalopolitanus lib. 6. c. 17. scribit; Magistratum urbanum capiendi jus nemini est, antequam dona stipendia emerita habeat, quo sensu etiam Cic. fortè dixit; Imperatores comitiis consularibus delectos, I. vius belli Duces legi, cum Consules legebantur, vid. Sigonium loc. cit. p. m. 330. Sed de hoc quæritur, an qui Consul in comitiis centuriatis factus, iisdem comitiis, atque ejusdem designationis vi, sine aliâ lege habuerit jus bellum gerendi? II. Distingui- mus inter jus militare perfectum, atq; imperfectum. hoc in eo consistit, ut delectum annum habeat Consul, quo copiam juniorum, qui stipendia faciant, inspiciat. Perfectum autem erat Imperatoris, qui exercitui præerat, bellâque auspiciis administra- bat. Concedimus Consuli, ut Consuli, jus illud imperfectum, adducti Polybii Megalopolitani autoritate qui lib. 6. c. 17. Historiarum. Quando Consules sunt conscripturi milites, diem populo edicunt, quâ die Romanos omnes militaris ætatis sistere se oporteat, atq; id faciant quotannis. Sic Sigonius quoque: Quotannis, inquit, quatuor legiones conscribi solitas, quæ Consulibus ad bella prope quotidianâ proficiscentibus traderentur l. 2. de antiquo jure Provinc. cap. 2. Perfectum verò jus habebant non ut Consules, sed ut Imperato-

res

res, peculiarique lege vel Senatus Consulto aut aliâ ratione. Probat id Sigonius prolixè I. Ex diverso creationis modo; Consules ex multis legebantur: Est enim hæc formula apud Asconium *QVOS VELLENT CONSULES FIERI?* ubi respondebant Centuriæ: *ex iis, qui petere professi erant. Conf. Fenestella de Magistratibus Rom. l. 2. c. 7.* Imperator autem non sic creabatur sed in rogatione legis uni nominatim imperium deferebatur: quo nomine Festus dixit, *Cum imperio esse dicebatur, cui à populo nominatim mandatum erat imperium.* Consules quoque in centuriatis comitiis creatos fuisse, inquit Gruchius, tam apertum est, ut supervacaneum videatur probationem hujus rei subicere l. 1. de comit. c. 2. quod tamen de Imperatoribus nunquam probabitur. Consule de variis ritibus circa consulatum Lipsium de Magistratibus Rom. c. 9 & conferantur cum iis solemnitatibus, quibus Imperatores eligebantur, discrepabunt *διὰ τῶν αὐτῶν.* Probat II. Sigonius Ex ineundi diversitate. Consulatum enim non inibant Consules quocunque die, sed Kalendis Januariis, vid. *Soldi observat. in Salustii Belli Jugurth.* cum 6. Kalendas Augusti designarentur, uti Asconius in expositione Orationis 2. in Verrem. Imperium verò alio, ut se obtulerat, die. Neque infringit rationem hanc, quod Castilioneus observat ex Livio & Dionysio, *Consules etiam sæpe, cum primum creati sunt, Magistratum inivisse, nec eodem semper die vel manserunt.* In notis ad *Salustii Bellum Jugurth:* Certum etenim nihilominus est, alio, quo imperium, die auspicabantur consulatum, gemino quoque sacrificio in Capitolio facto. Et in consulatu mutabatur togâ prætexta, in imperio militari occupando prætexta paludamento. Alias deinde adjungit rationes, petitas ex administrationis utriusque potestatis dissimilitudine; ex diversâ procurationis in utroque prorogatione; quo facit locus ille *Livii lib. 9.* qui non exiguum lucis sententiæ nostræ addit. *Fabio, inquit, sicut priore anno populo continuarat Consulatum, ita Senatus in insequentem annum prorogavit imperium.* Coetera, quibus suam sententiam firmare Sigonius laborat cuncta adscribere superfedemus. *Salustium* laudasse operæ pretium erit haud exiguum; qui in bello *Catilinario p. m. 77.* Itaque ait, *quod in atroci plerumq; negotio solet, Senatus decrevit, Darent operam*

operam CONSULES, ne quid Respublica detrimenti caperet: Ea potestas per Senatum, more Romano, Magistratui maxima permittitur, exercitum parere, bellum gerere, coercere omnibus modis socios, atq; cives; domi, militiaq; imperium atq; iudicium summum habere; aliter sine populi jussu nulli earum rerum Consuli jus est, (ita namque ultima verba legere mavult. Vincentius Castilioneus, licet duo alia exemplaria, quæ Johannes Rivius produxit scripta habeant hæc verba Nullius earum rerum &c. Conf. Sigonium l. 3. c. 10. de antiquo jure Provinc. ubi prolixè disputat de sensu utriusque lectionis.) Quibus sic sententia nostra probata, facilis erit labor quæ obijciuntur à Gruchio destruere. Primum est, Consulibus regia fuit potestas. At Reges belli administrandi jus habuerunt; E. etiam Consules: prius ex Cicerone probat lib. 3. de legibus: Regio imperio duo sunt. Ique præcundo, iudicando, consulendo, Pratores, Judices, Consules appellantur. Respondemus. Non omninò verum esse, Consules Regiam habuisse potestatem. Sic enim Q. Fabius apud Livium: Ego, inquit, P. Cornelium Reipublicæ, vobisq; non sibi ipsi privatim creatum Consulem existimo, exercitusq; ad custodiam urbis, atq; Italia scriptos esse, non quò regio more per superbiam Consules, quò terrarum velint, trajiciant. Ex quibus patet, Regibus quadam licita fuisse, quibus uti Consulibus fas nõ erat. Sunt tamen ex Autoribus, qui inter initia consulatus primorum Consulum post exactos Reges, & posteriora tempora distingui videntur. Sic enim Fenestella ait de Magist. Rom. l. 2. c. 7. tempore P. Valerii Consulis, (quem Collegam Bruti, post Tarquinium Collatinum, ob genus Tarquiniorum invisum remotum fecerant) ut sunt mutabiles vulgi animi, in ipsum invidia atq; suspicio cum atroci crimine oborta est; & cum purgando nihil patrocini invenisset, auctor esse instituit ferenda legis, ut adversus omnes Magistratus esset provocatio ad populum. Tum verò Consularis autoritas, (pergit,) Regiæ potestati longè inferior esse cepit, ac libertatis jacta semina mirum in modum convalescere visa sunt. Confer etiam Lipsium de Magistratibus Veteris populi Romani c. 7. itemque c. 9. dicit potestatem Consulum poscente salute publicâ ita auctam fuisse, ut par Regiæ potentia esset. Conf. etiam p. 61. Objicit 2. Consules dictos fuisse Pratores. Prator autem si-

gnifi-

gnificat is, cui parer exercitus. E. Consules ex jure consulatus habent imperium bellicum. Respondemus ad hoc 1. appellationem ipsam quod attinet, concedimus dictos fuisse Pratores, qui antea Consules, ita enim Festus testatur, & Lipsius de Magistratibus Veteris Rom. pop. c. 7. Primo, inquit, Pratores dicti, quod nomen, etsi commune omnibus imperiis, tamen velut per excellentiam adhaesit Consulibus. Sed hoc factum est tum temporis, cum nomen praetorium, nondum peculiarem haberet magistratum à Consulibus distinctum. Rosinus l. 7. Rom. Antiquit. c. 9. Et retinuerunt hanc appellationem secundum Tomaram atque Lipsium usque ad Decem-Virum tempora, quibus exactis successit Judicis; mox Consul Erymon. Non valet autem, quando Gruchius concludit, dicitur Prator secundum Varronem l. 4. de ling. lat. qui jure praet & exercitu. E. quicumque est Prator propter praetura tantum habet jus armorum, bellumque gerendi, unâ cum potestate jus dicendi. Sunt enim verba intelligenda divisim, non conjunctim, in sensu diviso, non juncto. Non enim omnis Prator bella gerebat: nam si Lipsio credimus, Pratores creati sunt, cum saepe Consules bellis advocarentur, neque esset in urbe, qui jus diceret; ut proprie huic muneri vacarent. Lipsius de Magistr. veter. Rom. pop. c. 10. Quod si autem exercitui simul praesent, obtinuit jus non populi scito in Centuriatis comitiis, sed lege curiata. Existimat tamen Sigonius nunquam ipsis concessum fuisse rem pro suo jure gerere, sed hanc potestatem ad annuos delectus habendos pertinuisse. Sed quid multis opus est verbis, citat Wilhelmus Godelevans in lib. 3. Tit. Livii ex Varrone l. 2. de vita P. R. dicente ideò Pratores dictos, quod praesent populo. Hisce jam Gruchium dimittimus, quæ porro adducit fundamenta, actui disputatorio reservantes. Pergimus recto, quod ajunt, pede, ut unde habuerint ducendi atque regendi exercitum potestatem intelligamus: Sed non uno ad hanc quaestionem responderi poterit modo: Siquidem diversus semper fuerit modus creandi Imperatores, prout alia succedebat Romani Imperii ætas. Primâ namque ætate, quâ & infantiam referimus & adolescentiam ex parte, (vid. Florus de variis Romana rei ætatibus in prologo libri primi.) Cum Imperatores Romanos ad exercitum

circummittere necessum esset, complures ex Romanis in Capitolio à so-
le oriente auspiciis operam dare solebant, ubi aves addixissent, militem
illum, quem aves addixerant, Praetorem salutarunt. Uti Festus no-
bis hunc ritum reliquit in voce Praetor. Postmodum verò & in æ-
tate adultâ sive juvenili, cum ad maturitatem quandam robustam
pervenisset virtus Romana, hoc est, usque ad tempora Cæsarum,
longè alia eligendi aut designandi Imperatores erat ratio. Etenim
aut Imperator ex plebe sumebatur, aut ex Consulibus, Praetoribus
aliisque; si prius, creabatur Plebiscito in Tributis Comitiis; popu-
lus enim tributim convocatus ita rogabatur: *Vultis, jubetis ne, ut
hic privatus in hac aut illâ provinciâ imperium, habeat, aut ibi pro
Consule aut pro Praetore rem gerat?* Tribus responderunt; *Volumus,
uti rogas.* De quibus ita Cicero lib. 2. de divinar. §. 76. 77. *Quam
multi anni sunt, cum bella à pro Praetoribus & Pro Consulibus admi-
nistrantur, qui auspicia non habent? Itaq; nec amnes transeunt aus-
picato, nec tripudio auspicantur.* V. Sigonius l. 1. de Antiquo jure
Civ. Rom. c. ult. Quod si verò Consuli & non plebejo imperium
mandaretur, vel Senatus-Consulto id factum est, vel lege curia-
tâ. Senatusconsultum adhibebatur, quando subita ingrueret
belli tempestas; aut si in extremum discrimen adducta esset res
Romana. Hinc vocatus est hic ritus *ultima necessitatis forma.* ad-
hibebatur autem formula communis. **DARENT OPERAM, UT
DERENT CONSULES, NE QUID DETRIMENTI RES
PUBLICA CAPERET.** Livius lib. 3. De bello contra Aequos su-
scepto. *Tantum, inquit, terrorem incussere Patribus, ut, (quæ forma
Senatus-Consulti ultima semper necessitatis habita est.) Posthumio
alteri Consulum negotium daretur: videret, ne quid detrimenti Res-
publica caperet.* Sic Cæsar initio l. 1. de bello Civili. *Decurritur ad
illud ultimum, atq; extremum Senatus Consultum, quò nisi pene in
ipso urbis incendio atq; in desperatione omnium salutis, latorum auda-
cia nunquam ante discessum est, Dene operam Consules &c. Conf. Ve-
get. l. 3. c. 1. adhibe Godesc. Stewechii comment. in hunc locum. Sic
Cicero Philipp. 8. §. 14, scribit de Senatus Consulto Opimii: Quod
Lucius Opimius Consul verba fecit de Republicâ, de eâ re ita censue-
runt: **UTI OPIMIUS CONSUL REMPUBLICAM DEFEN-
DE-***

DERET. Senatus hæc verbis, Opimius armis. Eodem modo Camillo
assignatum imperium. Livius Dec. 1. lib. 6. Vid. Plutarch. in Cicerone
pag. 868. Cum Republicæ à Catilinâ periculum immineret, fit
senatus Consultum, ut committeretur Consulibus Respublica, si
viderent, ne quid detrimenti Respublica caperet; id non frequen-
ter, sed in gravi discrimine facere Senatus solebat. Hoc E. Sena-
tus Consultum sufficiebat Consuli ad capessendum belli imperi-
um. Sic enim Cicero pro Milone. §. 70. Quo uno versiculo (nempe
ut videret Pompejus, ne quid detrimenti Respubl. caperet.) Satis
armati semper Consules fuerunt, etiam nullis armis datis; videri po-
terit Sigonius quoque lib. 3. de Antiq. jur. provinc. c. 10. Deindè au-
tem, quod & frequentissimum erat, lege curiatâ constituebatur
Imperator: Distinguendum hic omninò esse censemus cum Si-
gonio inter jubere bellum, & jubere belli Imperatorem esse. Bel-
lum in Centuriatis jubebatur comitiis, concedimus. Sic enim Li-
vius lib. 42. Patres, quod faustum felixque populo Romano esset, cen-
turiatis comitiis primo quoque die ferre ad populum Consules jasserunt,
ut quod Perseus Philippi filius Macedonum Rex adversus fœdus, cum
Patre Philippo ictum, & secum post mortem ejus renovatum, sociis
populi Romani arma intulisset &c. ut nisi de iis rebus satisfecisset bel-
lum cum eo iniretur. Vid. Sigonius l. 1. c. ult. de Antiq. Jur. Civ. Rom.
at belli Imperator in comitiis Centuriatis non constituebatur,
nec præter unicum, hætenus aliud invenire potui exemplum, P.
Corn. Scipionis, qui à Centuriis declaratus est Imperator in Hi-
spaniâ. Legere est apud Livium. lib. 26. annotavit etiam Rosinus
lib. 6. Antiquit. c. 9. Distinguendum porrò esse censemus inter le-
ges curiatis, quarum quidem erant sex numero, sed quatenus im-
peria spectabat, duplex erat: Una ferebatur olim Magistratibus
Patriciis jam designatis, quâ populus infirmare sententiâ priorem
comitiorum Centuriatorum poterat, aut confirmare. Hâc rati-
one, credo dixit Cicero, de lege Agrar. contra Rullum §. 26. omni. 16.
Inauditum, & plane novo more est, uti curiatâ lege Magistratus de-
tur, qui nullis comitiis antea sit datus. Et licet hæc verba Godeleva-
us aliter explicet, probaturus exinde; Nemini curiatâ lege impe-
rium datum fuisse, nisi antea veris comitiis datus fuisset Magistra-
tus,

tus, malumus tamen inhærere sententiæ atq; glossæ D. Gotofredi in
notis margin. ad h. l. ita exponentis: *Lege curiata, seu secundis Comitibus*
Magistratus dabant, qui comitiis, vel centuriatis vel tributis ante fuis-
sent dati. Altera verò lata fuit de imperio Consuli, aut Pratori, aut
pro Pratori, aut Pro Consuli ad bellum eunti concedendo. Et cum
prior lex postremis temporibus obsolevisset hæc sola mansit. Qua-
re à Dione *Lex curiata vocata lex militaris fuit, & Livius lib. 5. Cu-*
riata comitia rem militarem continere dixit: Probamus autem
Imperatores creatos fuisse per legem curiatam. Quia Cicero in
Agrariis expressè dicit; *Consules sine lege curiata rem militarem*
attingere non posse. Itemq; ex Livii lib. 9. dicentis: *Papirius C. Ju-*
nium Bubulcum Magistrum equitum dixit, atq; ei legem curiatam
de imperio ferenti triste omen diem diffidit; conferatur quoad ex-
plicationem horum verborum Sigonius l. 3. de *Antiq. jur. provinc.*
cap. 8. Sic neminem in re militari imperium habuisse constat,
nisi cui id in urbe curiata lege datum fuisset, id quod Cicero etiam
testatur lib. 1. *Epist. ad familiares quas vocant, Ep. 9.* ad quem locum
conferri poterit Sigonius lib. 2. de *Antiq. jur. Provinc. c. 1.* Quoties
enim in provinciam quandam exercitus mittendus erat, & Im-
perator legendus, populus curiatim vocatus, sic rogabatur. *Vultis,*
jubetisne, ut hic Consul, aut Prator, aut Dictator imperium in hac aut
illâ provinciâ habeat? Curia respondebant: *Volumus, uti rogas.* Si-
gonius lib. 1. c. 21. de *Antiq. jur. Civium.* Ex recentioribus autem in
testimoniū nostræ sententiæ citare possumus *Alex. ab Alex. Rosinū,*
ubi agit de Comitibus Curiatis loc. cit. sæpius. Gwilhelmū itidem Godele-
veum in notis ad Livium, non uno in loco. Duravit autem hic desi-
gnandi Imperatores per legem curiatam mos usque ad tempora
Cæsarum. Tunc enim Imperatores, qui exercitui præerant, non
uno semper creati sunt modo, alii Imperatorum hanc potestatem
per vim rapuerunt, alii per adoptionem: quæ omnia hic recensere
tempus & chartarum angustia non patiuntur *V. Bulling. lib. 1. de*
Imperatore Rō. c. 1. Ubi præsertim adoptionis solemniale gere potest
lector. Illum saltem ritum hic paulisper persequi, atq; ex Auto-
ribus variis explicare juvat, qui per milites exlequebatur. Primus
enim Claudius à militibus Imperator denunciatus est, penes quos
dein-

deinde Imperatores creandi potestas fuit, si legitimus Imperii
hæres desideraretur. Quamquam & hic subindè variatum, cum
milites interdum à Senatu Imperatorem postularint, interdum
ipsi seditione militari crearint; *verba sunt Bullingeri lib. 1. c. 1. de*
Imper. Rom. quod si vero Bullingeri autoritas non sufficeret, adda-
mus consensum *Vopisci in Tacito. Exercitus*, ait, *qui rapit Im-*
peratorem creare solebat, ad Senatum literas misit, petens, ut ex ords-
ne suo Principem legerent. Verum Senatus sciens, lectos à se Principes
militibus non placere, rem ad milites retulit, dumq; id sæpius sit sextus
peractus est mensis; & apud eundem notatu digna sunt verba Ve-
lii Cornificii Gordiani Consulis ad Senatum quæ fecit: Agite P. C.
Principem dicite; aut accipiet eum exercitus quem elegeritis, aut se
refutaverit: alterum faciet. In tantum elevata erat Consulium Se-
natusq; potestas tum temporis. Unicum addam ex *Theodoreto. U-*
bi Valentinianus ad milites ὁμότερον ἢν ὁ στρατιῶται, βασιλέως ἐκ
ὄντος ἐμοὶ δῶναι τῆς βασιλείας τὰς ἡνίας. Vestrum fuit Commilitones,
cum non esset Imperator, mihi habenas Imperii dare. Theodoretus
l. 4. c. 5. quibus, si addet lector benevolus ea, quæ *Christ. Lehman-*
nus lib. 1. Chron. Spirens. c. 15. ex variis probataq; notæ Autoribus
annotavit, minimè operam perditurum scio. Ad ritus autem &
solemnia tum temporis adhibita, ut descendam, notandum Im-
peratorem à militibus denominatum atq; sic designatum, fuisse in
scuto positum, atq; in castris sic circumlatum; purpurâ quoque
indutum atque diademate cinctum. Totum hunc ritum descri-
bit *Ammianus Marcellinus lib. 20. p. m. 173. c. 9.* cuius verba non pos-
sumus non adscribere. *Impositus, inquit, Scuto Pedestri & sublatiq;*
eminens populo silente Augustus renunciatus est Julianus, jubebatur
diadema proferre; negansq; unquam se habuisse, Uxoris colli vel ca-
pitis poscebatur. Eoq; adfirmante primis auspiciis non congruere a-
ptari muliebri mundo, equi phalera quærebat, uti congruâ ornatus
specie saltem obscuram superioris prætenderet potestatis. Sed, cum id
quoq; turpe esse asseveraret; Maurus nomine quidã, Petulantium tunc
bastatus, abstractum sibi torquem, quo ut draconarius utebatur,
(sic signiferi, qui signa portant, vocabantur.) Dracones enim per
singulas cohortes à draconariis feruntur ad prælium. Modestinus

D

lib.

lib. de vocab. rei milit. de capiti Juliani imposuit confidenter. Idem refert. quoque Socin. Histor. Eccl. lib. 3. c. 1. & Cassiodorus histor. tripart. l. 6. c. 1. de Juliani designatione hisce similia memorat. De purpurâ autem, quâ induebantur Imperatores testatur idē Ammianus passim l. 15. p. 53. in Coronatione Juliani l. 26. p. 335. cū Valentinianus Rector Imperii pronunciaretur: Herodianus quoq; l. 6. quod invitis nonnunquam purpura injecta. De impositione Imperatoris in scutum & circumgestatione videatur Suetonius in vitâ Ottonis. Deficientibus lecticariis omisâ morâ succollatus est, & à presenti comitatu Imperator consalutatus. c. 6. & in vitâ Claudii, Claudius à militibus lectica impositus, & quia servi diffugerent, vicissim succollantibus in castra delatus est. Bullinger. lib. 2. c. 2. de Imperatore, existimat Imperatores ideò ad castra & Prætorium festinasse, ut gratias agerent militibus, quod imperio suo consensissent; Nescio autem, an hæc elevatio ideò facta sit, ut militibus ostenderetur Imperator; Innuere enim videtur Capitolinus. de Gordiano loquens: Plura qui cupit, evolvat Bulling. loc. cit. Nicolai item Hennelii ab Hennemfelt JCTI, otium Utratislaviense, qui c. 46. plenius hunc ritum deducit. Marquardum Freherum in notis ad Petrum de Andlo l. 2. c. 6. testantem, hunc ritum durasse ad tempora usq; Caroli M. qui primus unctione delinitus fuit; ante ipsum autē aliud quoddam solemne adhibebatur, levati, elevati, sublevati sunt in Reges Imperatores. Neque verò prætereundum est, quod ex Suetonio passim colligitur. Cū Imperatores salutabantur, porrigebatur ensis, sic enim in Vitellio cap. 8. Vix mense transacto neque diei, neq; temporis habitâ ratione, ac jam vespere, subito à militibus è cubiculo raptus in veste domestica. (hisce Forenses in discrimen opponebantur, quibus in publicis utebantur) Imperator est consalutatus, circumlatusq; per celeberrimos vicos, strictum divi Julii gladium tenens. Quemadmodum de eodem dicitur, quod in signum resignationis Imperii solutum à latere pugionem, Consuli primum, deinde illo recusante, Magistratibus, ac mox Senatoribus singulis porrexerit, Sueton. l. 7. c. 15. Idem quoque Tacitus l. 3. Hist. c. 68. qui pugionem jus vitæ necisq; civium continuisse asserit. Plura vide in notis Dempsteri ad Rosin. lib. 10. c. 10. Itemque de usu gladii in significando

do Imperio vid. apud Job. Ottonem Taborum in Armamentario
Justiniano Protheorias §. 10. 11. 12. Cæterum ut materiam hanc
de creatione Imperatorum pertexamus; notandum est tempus,
quo hi ritus peragi consueverunt. Certos enim dies certa que
diei spatia observata fuisse ex supra citato Suetonii loco videre
est, ad quem locum notari potest ex *Plutarchi questionibus Roma-
nis, Romanos cavisse sibi à diei & mensis sine tanquam agendo inutili
tempore, cujus rationem ibidem Plutarchus investigare conatur.*
De Dictatoribus verò Romanis memorat *Wilhelmus Godelevæus*
*annotat. in l. 8. Livii. Dictator est tam qui tempore belli, quam Comi-
tiorum causa dicebatur, noctu dici moris fuisse ex illo scilicet, quod Li-
vius dixit. l. 9. Nocte deinde silentio, ut mos est, Papyrium Dictato-
rem dixit.* Hæc sunt, quæ de creationis, imperiumq; deferendū
ritu in præsentiarum dici poterant. Mittebantur autem ad bel-
lum cum Imperio vel privati vel ex Magistratu, vel post Magistra-
tum. De privatis ita *Sigonius* eruditè. *Relinquuntur quidam, qui
neq; ex Magistratu, neq; post Magistratum, sed ex privatis, non in pro-
vincias, sed ad bella cum Imperio mittebantur, aut Consulari potesta-
te aut prætorio, unde pro Consules & pro Prætores dicebantur.* Mit-
tebantur autem lege, ut *P. Scipio* pro Consul in Hispaniam aut
S. C. ut C. Octavianus pro Prætor in Galliam. *Vid. lib. 3. de antiq.
jure provinciarum c. 13.* Qui autem ex Magistratu mittebantur,
erant vel Consul, vel Prætor, de quibus tum *Sigonius* passim, tum
Vegetius lib. 3. de re militari c. 1. & omninò *Godefc. Stewechius* ad
hunc locum, ex quo notare licet Consulem utrumque non rarò
ad bellum urbe egressum fuisse, probat ex *Cæsare lib. 1. de bello ci-
vili*, præsertim si pluribus hostibus resistendum esset, & tunc sortie-
bantur inter se provincias. Si autem uni saltem esset exeundum,
sortiebantur nonnunquam inter se, cuinam bellum gerere con-
tingeret. Discimus ex *Dione in Pompejo*, belli administrationem con-
tra *Cretenses Hortensio* addixerat sors, qui tamen foro delectabatur
& *Metello Collegæ* ultrò exercitum cessit. Interdum verò Senatus
Consulto dirimebatur hæc contentio inter Consules. Sic in bel-
lo *Catilinario* Senatus Consulto urbi Præses constitutus est *Ci-
cero*. *Antonius Catilinam* cum exercitu persequi jussus est, vid.

quoque Livius lib. 3. scribens. Fabio, ut Antium legiones duceret datum, Cornelius ut Roma presidio esset, ne qua pars hostium (qui Æquis mos erat) ad populandum veniret. Prætores vero administrasse bellum testis est Livius lib. 42. Præter Consulares exercitus, Prætores quoque jussi scribere milites erant item lib. 31. alique infiniti scriptores. Mittebantur autem ad bellum vel potestate propria i. e. adjunctis tantum sex securibus, unde Prætores dixerunt ἑξαπέλεκταις, quod est sex securium, dimidium enim dignitatis habent atque Consules: Vel cum dignitate Consulari, tum sex alios secures assumebant. V. Sigonius lib. 2. c. 1. de antiq. jure Provinc. Etsi Consularis hæc dignitas non accessisset, dicebantur minores Duces, & tantum ducebant unam legionem, decem millia peditum, & duo millia equitum. Si verò cum Consulari potestate exirent, viginti millia peditum & quatuor millia equitum. Hæc Vegetius l. 3. c. 1. de re militari indicare videtur. De his demum, qui post Magistratum bella gesserunt Livius lib. 8. Actum cum tribunis esset, ad populum ferrent, ut cum Philo consulatu abiisset, pro Consule rem gereret. Horum verò imperium certo temporis spatio limitabatur, quo præterlapso, prorogari necessum fuit, si videlicet e re esset Romanâ, ut diutius exercitui Dux imperaret. Id fiebat vel Senatus Consulto, vel à populo impetrabatur. Livius lib. 9. de Fabio, inquit, Fabio sicut priore anno populus continuavit consulatû, ita Senatus in insequentem annum prorogavit Imperium. Quod etiam prorogatio à plebe fuerit factum docet Sigonius lib. 3. de antiq. jure Provinc. c. 11. Tempore autem Syllæ Dictatoris lex ab eodem lata est, ut qui ex Senatus Consulto provinciam obtinisset, in ea Imperium haberet, quoad in urbem revertisset, cujus legis Cicero mentionem facit in Epistolâ ad Lentulum lib. 3. ad famil. ep. 9. Confer Rosinum l. 8. c. 8. consuevit autem temporibus Republicæ liberæ ita: postmodum verò libertate perditâ, cum penes Augustos esset summa rerum, nulla verè facta est prorogatio, nisi ad speciem, dum per totam vitam obtinuerunt, speciem enim quasi prorogationis præ se ferebant ludi decennates, quos instituebant Imperatores singulis decem annis, de quibus legi potest Trebellius Pollio in Galliæno, ubi solemnia recensentur multis modis à Galliæno aucta.

Et. Mos autem inde traxit originem, quod Octavianus olim promississet, se post decem annos & regnum & provincias, quas antea sortitus fuerat, relicurum, Senatuique concessurum; verum postquam exivissent hi decem anni, aliud quinquennium sibi decerni curavit, sic continuatis decenniis per totam vitam imperium retinuit. confer. Dio in Augusto l. 53. Stevvech. comment. ad l. 2. Vegetii de re milit. c. 9. Rosinum lib. 5. c. 22. Et hinc finem capiti de creatione Imperatorum imponimus.

CAPUT IV.

De

Insignibus atq; Vestitu Imperatoris deque armis & suppellectile.

Quartum jam ordine aulpicamur caput de insignibus Imperatorum. Describuntur nobis insignia: quod certa quaedam sint symbola characteresq; certi, ex quibus rem aliquam cognoscimus. Sive, Insigne est signum alicujus gradus, quo quis ab aliis dignoscitur, uti describit Guido Pancirol. l. 1. var. lect. c. 9. ubi pluribus de voce insignii agit. Quae ergo indicabant Imperatoriam potestatem, peculiare erant notae nunc explicandae. Inter hasce autem primo ponimus loco habitum Imperatoris externum. Qui enim in bellum ibant, mutabant indumenta sive, uti in fragmento Salustii, quod Isidorus lib. 19. laudat, dicitur: rogam paludamento mutarunt. Erat ergo insigne quoddam Imperatoris paludamentum & appellatio Imperatoris vestis propria. Litem hic movet nobis Nicolaus Gruchius scribens. Ex paludamento non potest concludi imperium, quod etiam Lictores paludati essent, qui tamen non essent Imperatores. Quibus etiam addi posset, quod Festus scribit ex libris Auguralibus. Paludati, inquit, in libris auguralibus significant (ut ait Verrius) armati, ornati, omnia n. militaria ornamenta paludamenta dici. Verum ad prius respondet scite pro more Sigonius l. 3. de antiq. jure Provinc. c. 7. Risi, ait, Gruchi! quod non videres illud paludamentum Licitoris ad Consulem referri, non ad Licitorem. Quare,

Q. i

quod

quod inquit, probare me debuisse, solos Imperatores paludamento ornatos fuisse, nihil est, quia paludamentum licitorum, non licitorum erat insigne, sed Magistratum, quatenus erant Imperatores: ut laurea non erat licitoris, sed Imperatorum, qui de hostibus victoriam retulissent; & fasces non erant licitorum fasces, sed eorum, quibus praeferebantur. Ad posterius dicimus concedendo laxam vocabuli paludamenti significationem, ut etiam sagum militis coloribus variis auroque distinctum atque ornatum paludamentum dictum sit, ut testatur Livius de Curatio è trigeminis caso, nihilominus tamē κατ' ἐξοχὴν de veste usurpatur Imperatoriā eiq; maximè appropriatur, forsitan quia paludamentum Imperatoris maximè purpurā, cocco atque auro depicta atque distincta fuit. Quare Isidorus scripsit, Paludamentum fuit pallium Imperatorium cocco, purpurā & auro distinctum, dictum, quod eo indutus palam faceres Imperator se ad bellum exire. Cui addi potest Alex. ab Alexandr. (cujus in antiquitate deducenda secundum Vossium non infima erit autoritas) sic autem ille. l. 2. c. 8. Paludamentum Imperatorum fuit insigne, ut lituus augurum, Pontificibus galerus, quæ verba ex Apulejo in Apolog. sine dubio desumpta sunt. Jam formam paludamenti ut non nihil delineamus, operæ erit pretium. Non disputabimus, unde dictum sit paludamentum? num potior sententia sit Varonis, qui paludamenta dicta putat propterea quod conspiciuntur, qui ea habent, ac fiunt palam: num verò Isidori amplectenda opinio modò recensita? Formam paludamenti nobis descripsit Lipsius: Extrema longitudinis erant angusta imis latioribus. Faciem paludamenti ibidem ex antiquis lapidibus tabulis æneis exprimi curavit vid. l. 2. de militiâ Rom. dialog. 12. Conferri poterit (citante Godelevæo, ad l. 21. Livii,) Lazarus Bayssus in fin. cap. II. in L. Vestis ff. de auro & arg. leg. qui paludamenti picturam ad vivum ex Romanorum marmoribus expressit. Goltzius quoque qui nummos Imperatorum edidit p. 36. tractat. num. 23. Ubi Augusti paludata statua in nummo quodam representatur. Hoc verò pallium non induebatur totum, verum ex parte; laevo videlicet injiciebatur brachio, quod

quod non tantum pictura ostendit, verum & Livius innuere videtur, *dec. 3. lib. 5.* neque consuebatur, sed in humero dextro fibulam constringebatur. Vid. *Sigonium de Judiciis l. 3. c. 18.* Colorem nunc ut attingamus, sciendum, purpureo fuisse atque albo. Sic enim *Valerius Maximus l. 1. c. 6.* de Crasso pugnaturus contra Parthos, *Ducturus erat à Carris contra Parthos, ei pullum traditum est paludamentum, cum in praelium exantibus album aut purpureum dari solet.* Monet hic *Lipsius loco supra citato*, novum esse, quod *Valerius* ait de albo colore, verum tamen: purpureum enim colorem magis firmare *Autorum* testimonia; prolixè varia adducit, quæ transcribere hic supersedemus excepto *Plinii loco l. 22. c. 2.* testatur enim *Plinius* coccum colorem Imperatoris dicatum fuisse paludamentis. Hocce paludamentum prout magnificentum Imperatoris ornamentum erat, ita turpissimum putabatur amittere in praelio vel pugnâ: & deposuisse certum fugæ indicium erat. In compendio hæc videantur apud *Clarissimum Casaubonum in not. ad l. 2. Sveton. c. 10.* quo nomine dixit quoque credo *Suetonius l. 1. c. 64.* *Cæsarem paludamentum mordicus traxisse, ne spolio potiretur, cū ad Alexandriam urbem subitâ hostium eruptione in fugam conjiceretur, ut vix nando evadere posset.* Ob hoc enim spoliū exultabant maximè hostes, quod *Dio* de Cæsaris paludamento testatur, quod illo potiti *Ægyptii* in trophæum, tanquam si Cæsarem interemissent, suspendissent. Hoc ergo primum Imperatoriæ dignitatis erat indicamentum. Huic secunda adjungenda essent, fasces cum securibus. conf. *Godelevæum in l. 3. Livii*, vid. *Livium decad. 3. l. 8.* paludatique lictores, sed cum pauca de hisce dicenda & capite præcedenti circa finem nonnulla ex *Sigonii l. 2. c. 1. de antiq. jure provinc.* inserta sint, inde repeti possunt. Si placet *Steuvechius* addatur in notis ad *Vegetii l. 2. c. 22. de re milit.* confirmans, quod & apud omnes obvium est autores: Imperatores cū Victores redirent, lauream ornasse fasces, atque post triumphum in Capitolio deposuisse. Sed etiam hoc tempore Cæsarem immutatum legimus: cū omnium Principum fasces & semper laureati conspicerentur

Lipsius

Lipsius in l. 13. *Annal.* Tertium symbolum ex quo dignitas Imperatoria cognoscebatur, equum putamus Imperatorium, autoritate *Dionysii* innixi, qui de L. Quintio Dictatore ad aratrum capto l. 10. *antiq. Rom.*, ait: Ut paulo prior jam erat, equos ipsi phaleris decorè ornatos admoverunt, & secures cum fascibus, vestesque purpuratas, & alia insignia, quibus olim Regium Imperium decoratum erat, obtulerunt. Citat Lipsius l. 2. de *milit. Rom. dial. ult.* qui imperatorii sequi phaleras ex columnâ Trajani in Italiâ posita ibidem delineat. Item in *comment. ad l. 15. annal.* Dionysio verò subjungimus *Bullingerum*, qui lib. 3. de *Imperatore Rom. c. 20.* ait: ut nemini fas in regiâ sella sedere, ita neq. in Regio equo, si regis ephippiis ornatus esset. Ornatum equi Imperatorii describit ibidem pluribus ex *Apuleji l. 10.* Et dubito an quisquam luculentius exactiusque: quod insignitus fuerit phaleris aureis, fucatis ephippiis, purpureis tapetis, frenis argenteis, pictilibus baltheis, tintinnabulis perargutis. Idem *Plutarchus*, dum *Crassi* equum ἵππον vocat ἐπιφανῶς κεκοσμημένον equum splendide ornatum, & *Pompeji* equum χρυσῶ κεκοσμημένον ἔ φιλάρων ἀνάπλων auro ornatum & phaleris plenum. Qui luxus tempore *Cæsarium* maximè crevit, dum non tantum gemmæ adoptatz, sed etiam tibialia rubra circum talos alligata quoque, imò soleæ aureæ pedibus subligatæ, quæ omnia prolixè *Bulling. l. cit.* ut nihil præterea addi possit, nisi quod ex *Plutarcho* observavimus in *Fabii Maximi vita p. m. 175.* Quamvis omnibus Imperatoribus fas esset hoc equo vehi, neminem tamen Dictatorum equo uti potuisse, quod vetusta quædam lex id prohiberet. Rationem hujus constituti indagare conatur *Plutarchus*: factum esse vel ob eam causam, quod cum plus inesse roboris in pedestribus copiis putaretur, propterea in legione permanere, nec locum deserere deberet Imperator: vel quod cum ad alia omnia Dictatoris esset singularis potestas, in hoc uno voluerunt eum inferiorem esse. Singularem igitur favore indultum est *Fabio* Dictatori, ut equo veheretur. quod & legi potest apud *Livium l. 3. decad. 3.* Equis autem hisce Imperatoriis adjuncti ministri seu curatores, qui stratores dicebantur. Inde
for.

forſan, quod ſtragulum equi ſternerent. Hi frænum equi, aſcendente Imperatore, tenebant; imò cum ſtapedes antiquis in uſu non eſſent, inſilienti ſuppeditas ferebant. Sic *Plutarchus in Crasso p. m. 567.* οἱ ἀνατολῆς ἀντὶν ἀέμενοι καπεβίβασαν ſtratores eum in equum ſuſtulerunt. Sic *Spartianus in Antonio Caracalla l. 30.* Deniq̄, inquit, cum illum in equum ſtrator ejus levaret pugione latus confodit. De quibus ſtratoribus videatur *Bulling. de Imp. Rom. l. 3. c. 20.* *Steuvech in comment. ad l. 1. Veget. c. 7. & l. 3. c. 10. p. 280.* *Guidus Pancirollus l. 2. theſ. variar. lect. c. 14. & 188.* Cæterum erant adhuc alia indicia Imperatorię potestatis. Teſtatur *Bulling. l. 2. de Imp. Rom. c. 2.* & ex *Tacito*, aliisque patet: Imperatores in caſtris tribunal ceſpitium exſtructum habuiſſe, ex quo vel verba ad milites faciebant, vel ſi audiendi eſſent legati, legationem excipiebant; Hic locus adeò ſacer erat Majeltati Imperatorię, ut nemo vel conſcendere illud, vel exinde alloqui milites poſſet, niſi Imperator eſſet, aut Imperii affectati ſuſpicionem ſubire non vereretur. Qui ergò conſtitutus in hoc tribunali cernebatur, Imperator audiebat meritò. Quę ſententia confirmatur exinde: quod poſterioribus temporibus, quoties novus creandus Imperator, in argumētum renunciationis hoc in tribunali ſtatim poneretur, teſte non uno in loco *Ammiano Marcellino vid. l. 15. p. 57. l. 26. p. 335.* Structuram & ſchema hujus ceſpitii tribunalis ex antiquo nūmo Imperatoris Probi depingi curavit. *Fr. Lindenbrogius in obſervat. ad Ammian. l. 15.* qui omninò evolvendus. *Steuvech.* quoque in notis ad *Vegeti. l. 2. c. 7.* in nummis Trajani. confer notas in *l. 3. c. 9. p. m. 271.* & qui primo fermè loco erat nominandus *Lipsius in comment. ad Tacit. l. 1. annal.* Facere quoque nō poſſum, quin adſcribam, quę lucem ferunt haſtenus dictis de tribunali Imperatorio. Dixi modò Imperatores poſt electionem conſtitutos fuiſſe in hoc tribunali Imperatorio, obſervatus eſt hic mos temporibus quoque *Caroli IV.* & poſt eundē. Sic enim *Trithemius Abbas in ſecundo Volumine Chronicorum Hirſaug, nondum edito* ſcribit de *Ruperto Rege Romanorum* (qui poſt degenerem *Wenceslaum* rerum Germanię potitus
E est)

est) Anno 1400. (citatur hæc Freherus l. citando) post depositionē Regis Venceslai Principes, qui apud Lonstein oppidum Cis-Rhenanum, haud procul à Confluentia convenerant, Johannes videlicet Archiepiscopus Moguntinus, Wernherus Trevirorum & Fredericus Coloniensis, non obstante absentia Ducis Saxonum & Marchionis Brandenburgensis, Rupertum Comitem Palatinum Bavariaeque Ducem, coelectorem suum in Concilio presentem, unanimi consensu in Regem Germaniae & Imperatorem Romanorum concorditer elegerunt, quem Rheno transmissis in sedem Regni sub nucibus ex more collocarunt. Quæ ultima verba notatu digna videntur. Sed ut eò melius intelligatur, & quid per sedem regni? quid per nuce intelligatur? addam explicationem horum verborum ex Marquardo Frehero Consiliario Palatin. Electoralium in notis ad Petrum de Andlo. l. 2. c. 2. Sedes regni (ait) illa, quam dicit, vulgo dicitur Königstuel adhuc existat & visitur in ipsa Rheni ripa, prope oppidum Rhenesse, subdensis arborum comis, suggestum quoddam è saxis structum columnis impositum, viginti circiter gradibus ascendendum: scamna supra circum habens ad confessum: ut ibi Rex primum intro visaretur & voce praconis proclamaretur. Loco idè, ut quidam observarunt, electo, quod ibidem sonantis tubæ clangor à quatuor Rheni Electoribus, in propriis singulorum territoris exaudiri possit. Moguntino in Lanstein; Treverico in Capella; Coloniense in Rheinsse (quam pignoris jure ab Ecclesia Coloniensi Hassus tenet) Palatino in Braubach, quod feudi titulo idem Hassus ab illo tenet. Atque hæc de Tribunali Imperatorio. Erant quoque & alia signa, quæ Imperatorem arguebant, in castris præsertim observata, recenset illa Steuvecchius comment. in l. 2. Vegetii de re milit. c. 22. p. 184. Classicum scilicet & Prætorium. Probat utrumque ex Cesare, qui l. 3. de bello civili de Pompejo loquitur. Scipionis milites cohortatur, ut partem jam victoriam præde ac præmiorum velint esse participes, receptisque omnibus in una castra legionibus suum cum Scipione honorem partitum, classicumque apud eum cani & alterum illi jubet prætorium tendi. Laudat Vegetium quoque dicentem: Hoc insigne videtur Imperii, quia Classicum canitur Imperatore presente. Prætorium autem quid sit,

fit, & unde dicatur, & quam varia sit vocis acceptio, vide sis apud *Stevvechium* ad l. 3. *Vegetii* c. 8. *Guid. Panciroll.* l. 2. *variar. lect.* c. 191. *it. l. 2. c. 154.* & alios. Quomodo autem & quo in loco exstruatur in castra metationibus, lege apud *Polybium* l. 6. c. 25. & addatur tabula, quam *Polybio* de castrametatione subjiciendam curavit *Stevvechius*, ubi omnia ad oculum patebunt. Forsan lucem quoque ferent *Polybio*, si evolvatur *Sciagraphia* castrametationis *Galbe* apud *Stevvechium* *comment. in l. 1. Veget. c. 8.* & *Josephus* l. 3. de bello *Judaico* c. 3. ubi decentem structuram castrorum Romanensium describit. *Media*, inquit, *Rektorum* tabernacula collocant, & inter hac *Prætorium* divum templo simillimum. *V. Calium Rhodig.* l. 27. c. 14. Fuerunt & multa alia insignia Imperatorum, præsertim posterioribus temporibus, cum Monarchia esset introducta: *Sella*, puta, *Curulis* & *trabea*, de quibus *Servius Romanorum*, inquit, *Imperatorum* insigne sella fuit *curulis* & *trabea*, nam *diadema*, ut *aliarum gentium Reges*, non habebant. Et sciendum sellam curulem à curru dictam, quod hi eam utebantur, qui triumphali curru vecti fuissent, ita ille in l. 9. *Æn. v. 334.* Et de *trabea* idem. *Trabea* fuit toga purpurea Regum, quæ aliquid albi mixtum habebat. in l. 7. *Æn. v. 612.* Talia inter insignia referuntur *chlamis* Imperatoria; de quâ *Eutropius* l. 9. c. ult. de *gestis Romanis* tradit, quod ante *Domitianum* Imperii insigne in *chlamide* purpureâ tantum erat; reliqua verò communia. *Tunica palmata*, *Paragaudæ* (quæ erant ex serico purpureo auroque intexte vestes vel *tunicæ*, vel *pallia*) vestes itidem auratæ, in toto totum habitum, quem *Roma* olim triumphantibus tribuebat, sibi quotidie vendicabant. Huc etiam spectat, quod soli *Principes* *Encausto* scriberent, de quo multa sanè retulit *Panciroll.* in tract. de reb. memorab. l. 1. c. 2. Addere etiam poteris *calceos* Imperatorios, & *diadema* s. coronam, quâ primus Imperatorum usus est *Romæ* vel *Julius Cæsar*, vel *Caligula* secundum *Bullingerum* l. 2. de *Imper. Rom.* c. 3. *Julius Cæsar*. Et quæ alia hujusmodi, quæ omnia persequi nostri non est instituti cum civem atque urbem pleraque spectent, non castra,

E 2

non

non militem. Scripsit de hisce ex professo *Bulling. in tract. cit. de Imperat. Rom.* Clarissimus item *Guido Pancirol. Interpres lectionum vespertinarum in Gymnasio, Taurinensi & postea Patavino, in thes. var. lect. utriusq; juris lib. 1. c. 9.* Præterquã, quæ alii Autores passim scriptis suis inseruere. Romani verò Imperatores, qui militiæ stante Republicâ operabantur, non adeò luxuriosis vestibus incedebant. Sago induebant corpus, quemadmodum totus Senatus in Sago conspiciebatur belli tempore & omnis civitas. Hinc frequentissima Autoribus Latinis formula, *AD SAGA IRE, SAGA SUMI, ESSE IN SAGIS.* Cicero non uno in loco, & confecto bello *REDIRE AD TOGAM,* conf. *Brisson. de formulis l. 2. p. m. 259.* Intelligimus autem Sagum vestimenti militaris genus ex lanâ crassiori, adeoque quod pinguior & inornatior erat vestitus, prout describit *Turnebus advers. l. 2. c. 27.* Sed Romani Imperatores, & qui exercitui præerant, coccinis utebantur Sagis, teste eodem *Turnebo l. cit. c. 16. ex Plutarchi Bruto.* Vide *VVolfgangum Lazium comment. de Rep. Rom. l. 8. c. 9.* Qui sagum facit & *Tarbeatum & Virgatum aureum, purpureum, candidum, fibulatorium & rufum.* Penulâ verò, licet vestimentum esset militare, Imperatori tamen fas non erat uti. Testatur *Alex. ab Alex. Gen. Dier. l. 5. c. 18.* Hoc tamen circa vestitum Imperatoris notandum, Vestes ipsi ex publico suppeditatas esse. Sic enim *Cicero: Maiores nostri, inquit, neminem, qui cum potestate aut legatione in provinciam esset profectus, tam amentem fore putarunt, ut emeret argentum: dabatur enim de publico: aut vestem; præbatur enim legibus.* Neque prætereundum, quod nonnulli Imperatorum, quando cum hoste erat congregiendum in prælio, peculiari sint usi vestitu, quo à suis eò melius agnoscerentur. Sic enim *Cæsar de seipso l. 7. de bello Gallico p. m. 195. Accelerat Cæsar, ut prælio intersit, ejus adventu ex colore vestitus cognito, quo insigni in præliis uti consueverat.* Sed nunc de armis quid dicam? Imperatorum Romanorum militum arma non tantum *Polybius nobis recensuit, l. 6. c. 20. & seqq. historiarum, sed & Josephus l. 3. de bello Judaico c. 3. optimè tam peditum, quam Equi-*

Equitem armatum describit. Neque vacat & figuram & materiam cuiusque explicare. Industriè hoc præstitit *Lipsius l. 3. de mil. Romanâ.* Quem secutus est *Pontanus Progymnasmat. l. 4. progymnas. 22.* Hoc hîc saltem prætereundum non est, Romanum militem ornamento armorum maximè studuisse, idq; præcepto Imperatorum: fulgebant auro argentoque scuta, poliebantur nitidissimè lorice, galeæ quoque cristis ornabatur. Hinc *Juvenalis* :

Argenti quod erat solis fulgebat in armis.

Sic *Suetonius c. 67. de militibus Cesaris: Habebat milites tam cultos, ut argento & auro politis armis ornaret.* Et *Plutarchus in Bruto p. 1001.* Numero quidem erat Cesaris exercitu minor, sed armorum nitore & splendore singulariter emicuit *Bruti exercitus: erant enim ex auro militibus Bruti pleraq; arma, & præbitum in ea fuerat profusè argentum.* Et ex eodem *Plutarcho p. m. 510. in vitâ Luculli* discimus, Romanos coriaceis tegumentis induisse arma sua, ne squalorem contraherent, quibus cum esset in conspectum hostium ad prælium progrediendum, exuebant. Rationem horum ornamentorum & mundiciei Autores reddunt triplicem. Refert *Polybius l. II. histor. c. 7.* *Philopamenem* dixisse, splendorem armorum ad terrorem hostibus incutiendum vim magnam habere. Sed adhuc aliam allegat rationem *Plutarchus in vitâ hujus Philopamenis p. 360.* non hostium causâ indulgisse hoc militibus suis, sed ut delicias & luxum eorum inverteret, & cupidos elegantie deflecteret ad honesta, necessaria. Sed neque spernendum erit consilium *Bruti* apud *Plutarchum l. c.* qui ideò militibus decorata arma largienda scribit: *quod opes, quas in manibus & circa corpus ferunt milites, acuant gloria cupidis pectora, avaros verò fortiores reddant, quod arma sicut possessiones retinerent.* Idem existimavit *Cæsar*, ornavit milites simul & ad speciem, & quo tenaciores eorum in prælio essent metu damni. *l. 1. c. 67. Suetonius.* Sed quorsum provehor? revocandus est stylus ad Imperatorem nostrum. Non minorem credo cultum atque decentiam Imperatores Romani in armis suis adhibuere; qualia

erant Galea, Clypeus, Loricæ & Ensis teste Cicerone orat. 37. in
Luc. Pison. Ita enim Plutarchus Lucullum nobis ostendit in eo
jus vitæ, p. supra cit. θώρακα ἔχον σιδηρῶν, φοινιδωτῶν, & ποσειδωνία,
quod habuerit loricam ferream, squammatam atq; resurgentem,
& paludamentum fimbriatum. Et Virgilius picturam armorum
Æneæ & in iis varias descriptas historias recensens, ad idem
sine dubio respexit, sicut plerumque mores Romanorum se-
cutus atque affecutus est, quod ex Servii annotatis, Autorum-
que aliorum explicationibus liquet. Ut nihil jam dicam, Ro-
manos luxum omnem deliciasque à Græcis accepisse (teste
Petronio) quorum Duces varia sapientiæ insignia in armis suis
exsculpta gerebant, testatur apud Homerum Ulysses, qui de
armis Achillis, quæ Ajax postulabat, ait:

Neq; enim clypei certamina novit
Oceanum & terras, cumque alto sidere cælo
Plejadasq; Hyadasq;

Postulat, ut capiat, quæ non intelligit arma.

conf. Georg. Hornius l. 3. c. 6. Hist. Philos. favet modò dictis Ste-
wvechius ad l. 1. c. 20. Vegetii. Ornare galeas horrendis hiantium
animalium formis, primùm ab Ægyptiis descendisse ad Græ-
cos, nam Ægyptiorum Reges in capite gerebant, tanquam
principatûs insigne, caput Leonis, Tauri, aut Draconis: Ab
Ægyptiis mutuati sunt Græci: à Græcis Romani acceperunt,
ut multa alia, quæ ad disciplinam militarem pertinere videntur.
Quo ipso indicat æmulatores Græcorum Romanos fuisse.
Multa hic dici possent tam de ornamentis galearum apud
Romanos, quàm de formâ earundem, sed feliciter hæc omnia
Lipsius l. 3. de milit. Rom. dialog. 5. Pauca addam, quæ Barthius
se observasse ex Autoribus gloriatur adversar. l. 35. c. 18. scribit:
Veteres belli Duces non aliud magis ornamentum indebant galeis,
quàm caudas equorum, & l. 22. c. 14. Galeæ Veterum erant clausis,
quibus tegebant, non tantùm caput, sed & faciem naresq; prout
hodiè Equites gestare solent. Sic enim Silium de Marcelli militibus
scripsisse

renuata jacendo

Et maciem galeis abscondunt ora, malusque

Ne sit spes hosti, celatur casside pallor.

Addit ex *Statio Alcimo Avito Sidonio* plura fundamenta. Gestasse autem Duces Romanorum summos ejusmodi galeas cristis, vel aliis formis animantium insignes, firmiter colligitur ex illo *Lucani l. 8. qui de Bruto in acie pharsalica versanti.*

Illic plebejâ contectus casside vultus

Ignotusq; hosti, quod ferrum Brute tenebas.

Ubi Brutum notat à communi habitu Imperatorum descivisse, & quasi insolens in Imperatore miratur. Picta quoque Imperatorum fuisse scuta, existimandum est, cum scuto puro, seu ut loquitur *Virgilius* albo uti inertium esset atque inglorium. Cæterum ensibus atque gladio armati erant Imperatores, non ex uno schematè patet. Et sicut pugio minorum erat insigne, ita gladius majorum Magistratum. Prius nos docet *Martialis l. 14. epigr. 32.*

Militis decus hoc, & grati nomen honoris,

Arma Tribunicium cingere digna latus.

Et apud *Dionem* Trajanus Suram tribunitii honoris causâ pugione cingebat. Conf. *Adrian. Turneb. l. 12. c. 6. advers. Dempsterum ad Rosinum l. 10.* Queritur autem dextrane an sinistrâ corporis parte gestarint enses Imperatores? Controvertitur inter Autores hæc quæstio: memorat *Polybius l. 6. c. 21.* milites Romanos dextro lateri applicasse enses. Ita, inquit, gladium ad dextrum femur fert (miles); appellant Hispanensem, habetq; mucronem eximium &c. *Josephus* tamen *l. 3. de bello Judaico c. 3.* pedites utroque latere gladiis cinctos fuisse, sed lævum fuisse multò longiorem, cum dexter mensuram palmæ non excedat. Equitibus verò ad dextrum latus gladium fuisse longiorem. Laborant Autores conciliare apparentem sine dubio contrarietatem; nam utrique sua constat autoritas. *Polybio* succurrit *Horatius lib. Epod. Odâ VII.*

Qui, quo scelesti ruitis aut cur dextris

Aprantur enses conditi &

Idem

Idem tot positæ Romanis statux affirmant. Cum Josepho
facere dicuntur *Sidonius Panegyrico Anthemii & Alcimus Avi-*
tus l. 5. citatur à Barthio advers. l. 32. c. 22. Sed (quod pace
Doctorum virorum dixerim) cum Lipsius de Romanis agat
militibus, præter rem citat Sidonium, qui non de Romano
sed Gothico cultu agat, testibus tot Viris doctis, oblitus er-
go suæ fidelitatis Lipsius. Sed videbimus, quid hîc præsent
Auctores. *Pontanus l. 4. progymn. 22.* existimat, tempora esse
distinguenda: florente Republicâ fuisse gladios minores, & ad
femur dextrum gestari solitos: desidente verò eadem majores
factos & à sinistro latere dependisse. Eadem quoque *Ste-*
vvechius in not. ad Veget. l. 1. c. 20. Sed parùm hisce proficiunt
Auctores. Verû quidem est, sæpius mutasse Veteres arma, &
Celti (Gallos puta Hispanos atq; Germanos, sic enim *Cluverus*
explicat) quoque initio in latere dextro gestarunt enses, quos
postmodum in lævum trajecerunt. *Cluverus in Germaniâ an-*
tiquâ l. 1. c. 44. Sed hæc nihil ad Andromachen nostram. Ob-
stat, quod *Lipsius l. 3. de milit. Rom. dial. 3.* tradit, se nummos
vidisse, coævos Polybio, in quibus gladio in sinistro militib9.
Sic quoque posterioribus temporibus in dextris gestasse, idem
confirmat, deprehendisse se in columnâ Trajani plerosque
militum cinctos pro prisco ritu dextros. Magis ergò Lipsii
sententia arridet, arbitrariam fuisse rem, prout alterutrum e-
rat convenientissimum, quam sententiam tamdiu probamus,
donec commodior suppeditetur. Sed quid si in re intricatis-
simâ prudens ignorantia confiteatur. Gladii autem qualis
fuerit forma *Lipsius ibidem.* Addatur *Laurentii Pignori dia-*
tribe in Petron. existimantis mucrones gladiatorum in acumen
desisse, neque arcuatos juxta plerorumque sententias fuisse;
& hoc schemate, inquit, *conspiciebatur antiquus gladius apud Le-*
lium Paschaliûm Rome, ut nos non ita pridem vidimus, & alii
multi. Hæc Pignori^o. Hic a. gladius alligabatur cingulo vel bal-
theo *Cingulum enim dextro humero impositû obliq; ante pectus, &*
post tergum ad sinistrum latus descendebat, cui in imo ensis alliga-
batur.

batur. Ita describit Pancirollus ex Notitiâ Imperii l. 1. variar. lect. Juris c. 11. & de baltheo Isidorus, baltheus dicitur non solum quo cingimur, sed etiam à quo arma dependent. Etymol. l. 19. c. 33. Vela contrahenda sunt nostræ dissertationis pedetentim. Igitur, quæ de cingulis atque veteri subnectendi gladios more dici poterant, vid. apud Dempsterum in not. ad Rosin: Cluverum item in German. antiq. lib. 1. c. 44. Cum pauca subjecerimus de supellectile Imperatorum, finem huic capiti imponere lubet. Certam autem supellectilem Imperatoribus vel in Provinciam, vel in bellum euntibus dari consuevisse discimus ex Livio, qui dec. 3. l. 10. scribit. Massanissa à Senatu decreta munera: sagula purpurea duo, cum fibulis aureis singulis, & lato clavo tunicis, & equos duos phaleratos, bina equestria arma cum lorice: & tabernacula, militaremque supellectilem, qualem præberi Consuli mos est. Quem supellectilem nobis exhibet Cælius Rhodig. lect. antiq. l. 27. c. 14. Vasa argentea, annuli aurei, tentoria, lecti, famulitium, & caterva amicorum, quæ ex Cicero- ne & Plutarchi Catone Majore hausit. Sigonius verò addit, mulos, vehiculum, aliaq; instrumenta militaria, quæ ad ornamenta Provinciarum spectant, esse tradita, eam ob causam, ne quid tale imperarent sociis. Sigonius lib. 2. de antiq. jure Provinc. c. 1. Et sic absolvimus caput hocce quartum. Sequitur

CAPUT V.

De

Potestate & Officio Imperatorum aliisque ad Imperatoriam dignitatem spectantibus.

UNICO hoc capite multa contrahenda sunt, & varia, quorum singula fermè singulum caput requirunt; & quæ commentario indigebant, leviter saltem tribus aut quatuor verbis tangenda, ne nimia prolixitate vim legibus atque consuetudini inferamus. Potestatem autem Imperatorum non absolutam, sed omninò dependentem legimus apud Autores. Graviter de hisce omnibus Polybius l. 6. c. 13. Consul postquam imperium nactus, de quo diximus, in expeditionem fuerit profectus, videtur ille quidem absolu-

E

tem

ram potestatem conficiendi belli sibi demandati habere; ceterum & populi & Senatus ope sibi opus est: Nam cum legionibus semper submitendi sint commeatus, sine sententia autē Senatus suppeditari neque frumentum neque vestis, neque stipendia queant: si propositum Patribus fuerit, de industriā cessare & conatibus obstare, omnino cadent in irritum Imperatorum consilia. Adhuc, ut incepta sua consilia perducere ad exitum Duces exercituum possint, aut non possint, in voluntate positum est Senatus. Nam ubi circumegerit se annus, demandandi provinciam alteri, aut prorogandi Imperii potestatem Patres habent: quin & partas bello victorias in majus extollere atque amplificare, aut contra obscurare vel elevare idem ordo potest: triumphos enim pro dignitate agere, aut omnino ne agere quidem potest Imperator, nisi consenserit Senatus, & in eam rem pecuniam decreverit. Jam verò quoniam finiendi belli potestatem populus obtinet, hujus quoque consensu, licet domo absint quam longissime, cum primis tamen illis est opus: Et quod longè maximum, ubi deposuerunt Imperium, eorum, quae in Provincia gesserint, apud populum eis ratio est reddenda. Idcirco nec Senatuum, nec benevolentiam populi contemnere sine suo periculo Consulibus ullo modo licet. Haecenus Polybii verba, prout interpretatus latinè est Casaubonus. Sed gravius adhuc & multò luculentius Cicero orat. 37. in L. Pisonem § 49. *Exercitum eduxit e Syria, qui licuit extra provinciam? tribuit se mercenarium comitem Regi Alexandrino, quid hoc turpius? In Aegyptum venit: signa contulit cum Alexandrinis, quando hoc bellum, aut hic ordo aut populus susceperat? Cepit Alexandriam: quid aliud exspectamus à furore ejus, nisi ut ad Senatum tantis de rebus gestis literas mittat? & paulò post (mitto exire de provinciâ) educere exercitum, bellum suâ sponte gere, in regnum injussu populi aut Senatus accedere? quae cum plurimae leges veteres, tum lex Cornelia Majestatis, Julia de pecuniis reperit, planissime vetant. Quo nomine credo factum est, ut Imperatores ante egressum, sive si mavis profectioem communicarent cum Senatu. Livius l. 2. dec. 3. de Dictatore Q. Fabio Maximo refert, de bello deque Republica ad Senatum retulisse, quibus, quotve legionibus victori Annibali obviam eundem esse Patres censerent, Formulam responsionis, quae & alia huc spectantia docet,*
ibi

ibidem addit Livius. Respondisse, ut is à Cneo Servilio Consule exercitum acciperet, scriberetq; præterea ex civibus sociisque, quantum equitum ac peditum videretur: cetera omnia ageret, ut à Republicâ duceret. Communis hæc formula, quæ potestatem Ducibus & modum administrandi (nam jus administrandi per legem curiatam dabatur) præferiberet. Non possum non adscribere verba Ciceronis, quæ habentur Philippicâ undecima §. m. 28. C. Cassius ex Italiâ profectus est, ut prohiberet Syriâ Dolabellam, quâ lege? quo jure? eo quod Jupiter ipse sanxit, ut omnia, quæ Reipublice salutaria essent, legitima & justa haberentur. & §. 20. paulò exactius describit totam demandandi formulam. Cum P. Dolabella hostis populi Romani judicatus sit, & Senatus P. Dolabellam bello prosequendum censuerit. Senatui placere C. Cassium Proconsulem Provinciam Syriam obtinere, uti qui eam optimo jure obtinuerit, cum que à Q. Marcio Crispo Proconsule. L. Scauro proconsule, A. Plotio Legato exercitus accipere, eosq; ei tradere, cumq; his copiis & si quas præterea paraverit bello P. Dolabellam terrâ mariq; persequi, ejus belli gerendi causa quibus ei videatur, naves, nautas, pecunas, ceteraque quæ ad bellum gerendum pertineant, ut imperandi in Syriâ, Asiâ, Bithyniâ, Ponto, jus potestatemq; habeat, utq; quamcunq; in provinciam ejus belli gerendi causa advenerit, ibi majus imperium C. Cassii proconsulis sit, quam ejus erit, qui eam provinciam tum obtinebit, cum C. Cassius proconsul in eam provinciam venerit. Hoc modo autem concessâ potestate, quæ Imperator respondebat, vide apud Livium dec. i. l. 6. Egressi quoque & in provinciis versantes omnia consulto Senatu suscipiebant, cum ad Senatum scriberent se hoc vel illud aggressurum, si *ITA PATRIBUS, VIDERETUR*, Item *NISI QUID ALIUD IIS VIDERETUR*, in animo esse hoc vel illud. Item *SI PATRES ROMANI ITA CENSUISSENT*. Quibus vel Consilium à Senatu suppeditatum, vel satis honestè rescriptum, ageret quod è *REPUBLICA ESSE CENSERET*, faceret, quod è Republicâ fideq; suâ duceret, seu quod *Reipublice expedire judicasset*. Exempla tum postulati, tum responsi vide plurima à Brissonio collecta l. 2. de formulis p. 218. 219. Memorat quoque Livius Camillum (qui summus erat Imperator) profectum esse Romam, ut

Senatum ad excindendum Antium hortaretur. Disce, qualis
Imperatorum potestas fuerit. Sic etiam apud *Livium l. 8.* non u-
no in loco, aliosq; Autores videre est Romanos Imperatores po-
testatem iniendi pacem cum hostibus non habuisse, sed quoties
postulabatur, Romam erant ablegandi postulatōres. Sic Samni-
tes à Papyrio Dictatore pacem petentes ad Senatum ire jubentur.
Idem in bello cum Privernatibus factum, quæ omnia limitatam
Imperatorum potestatem arguunt. Nihilominus tamen summa
erat atq; maxima: *ubi nulla provocatio, neq; ullum usquam nisi in
curâ parendi auxilium, uti loquitur Budæus citante Wilhelmo Gode-
levæo annot. in lib. 3. Livii.* Hæc verò potestas penes unum tantum
erat, nam plurium imperium in bello semper inutile iudicantur.
Quare & Consules Romani, si uterq; in castris esset, alternis die-
bus imperium obtinebant: quod *Stewechius in comment. ad lib. 2.
cap. 9. Vegetii observat ex Livii lib. 31.* dicentis. *Id verò indignum
visum ab tumultuario auxilio, jam etiam castra Romana terreri, ut
ea modo una causa, ne ex exemplo transirent flumen, tenuerit Romanos,
quod summa imperii eo die penes Paulum fuerit. Itaq; Varro postero
die, cui fors ejus diei imperii erat, nihil consulto collegâ, signum propo-
suit. Quod Luculentius adhuc ex Polybio: Proximo die Terentius,
eujus imperium tunc erat, (moris enim habent populi Romani C O S S.
alternis imperare) motis castris, multum obtestante & renitente col-
lega, propius hostem accedit. lib. 3. c. 110.* Sed jam videndum in quo-
nam consistat hæc potestas Imperatoria, & quid Imperatorum
fuerit officium. Docet hoc Polybius lib. 6. *Histor. c. 10.* *Belli ador-
nandi, gerendi, & omnia quæ ad expeditionem pertinent administran-
di potestatem propemodum absolutam habent Consules. Nam & au-
xiliaribus sociorum copiis imperare quid visum fuerit, & Tribunos
militum constituere, & conscribere exercitum, & delectus agere Con-
sulibus licet. Accedit & id quod jus animadvertendi habent, in quem-
cunque voluerint ex omnibus qui belli ipsis parent.* Explicanda hæc
porrò sunt, & ex aliis Autoribus illustranda. Et quidem initio
videndum de Tribunis militum, cum non semper creandi pote-
stas penes Imperatorem fuerit. Principiò equidem creati sunt ab
Imperatoribus tantum in singulas quaternas legiones terni, ut es-
sent

sent duodecim. Post autem Anno urbis trecentesimo, nonagesimo primo (Lipfius Anno. 393.) institutum, ut pars eorum populi suffragiis, pars Imperatorum arbitrio crearentur; quorum illi dicebantur Comitiiati, hi Rufuli. Probat hoc ex Livii l. 7. Sigonius lib. 2. de antiq. jure Prov. c. 2. Cum eo anno, inquit, primum placuisset, Tribunos militum ad legiones suffragio fieri: (nam & antea, sicut nunc, quos Rufulos vocant, Imperatores ipsi faciebant.) Torquatus secundum in sex locis tenuit, Liv. l. 7. citat & hæc verba Lipfius l. 2. de milit. Rom. dialog. 9. Sed quam litem ibidem movet Sigonio non facimus nostram, cum non de numero creatorum sed de juris creandi competentia quaestio à nobis instituatur. Sed quod pace tum M. Lipfii, tum eruditissimi Sigonii dictum sit, non videtur mihi Livius tam loqui de iis Tribunis militum, qui à Consule eligebantur & Rufuli dicti sunt, sed de iis, qui suffragio militum in castris fiebant, & suffecti appellabantur. nam & hosce, ad legiones factos, expressè distingvit ab iis qui à Consulibus creabantur. Meminit autem Tribunorum suffectorum Stewechius in notis ad Vegetii lib. 2. c. 7. itemq; Alexand. ab Alex. l. 6. c. 18. Genial. dierum. Quicquid autem sit, certum est elegisse Consules & Imperatores Tribunos militum qui Rufuli dicti, mox verò Rutuli, quod nomen à Rutilio Rufo, qui de jure Consulibus creandi Tribunos legem tulit, Quæ Rutilia dicitur. Verum mox omnis eligendi potestas imperatoribus adempta est, atq; in populum derivata. Anno Urbis 442. (vel ut alii 444.) cum Lex à L. Attilio & C. Marcio lata est (dicta lex Attilia Marcia) statuens, ut Tribuni militum à populo crearentur, quæ ante Consulibus & Dictatoribus erant beneficia, Quod jus penes populum semper deinceps resedit. Bello equidem Persico, anno sc. 522. Licinio Crasso, & Cajo Cassio Longino Consulibus, lex lata est Licinia Cassia: Ne Tribuni militum eo anno populi suffragiis crearentur, sed Consulibus Prætoribusque in iis faciendis judicium arbitriumq; esset. Ita Liv. l. 42. Idem tamen mox testatur, sequenti anno non permissum, ut Tribunos militum Consules facerent, sed populum creasse. Obtinuit etiã hæc consuetudo tempore Julii Caesaris qui Romam reversus Tribunatum militum per populi suffragia accepit. Sueton. l. 1. c. 5. Posterioribus verò tem-

poribus ad Imperatores solum hoc jus pertinuit. *Vid. Sigonius l. 2. de antiquo jure provinciarum c. 2. Alex. ab Alex. l. cit. Lipsius l. cit. Stevechius ad Vegetii locum citatum.* Jam secundum, quod Imperatoribus conveniebat atque tribuitur à Polybio, est jus conscribendi exercitum. Nota hic Imperatores vel accipiebant exercitum veterem à decessore suo in provinciâ, aut novum conscribebant. Illius testimonia plurima apud Livium, & ex iis patet, quæ supra ex Cicerone citavimus. Accepere autem vel à præside ipso, vel ab ejus Legato. Quod si verò novus conscribendus exercitus, solemnis dilectus institutus est in Capitolio eo modo, quem Polybius tradit, *lib. 6. c. 17. & seq.* quæ longiora sunt, quàm ut hic transferri queant. Adde *A. Gellium lib. 16. c. 4.* qui formulam sacramenti militaris & jurisjurandi ex *Cincii lib. 5. de re militari supeditat.* Delectus enim quando instituebatur, aut conscribebantur milites à Tribunis militum sacramento constringebantur, & quod posterioribus temporibus quoque consuevit, in jusjurandum adigebantur. Et qui Sacramento non tenebatur, etiam si in castris & exercitu versaretur, non habebat jus interficiendi, imo ne vulnerandi quidem hostem, nisi singulari privilegio ab Imperatore impetrasset. Ubi testatur *Plutarchus in quest. Rom. p. m. 273. edit. Francofurt. Anno 1620. in folio.* Delectus verò & qui nomen sacramento dederant, albo militari inferebantur, & quidem eo ordine, quo quis prior erat lectus aut nomen professus, & qui secundus, hunc sequebatur, sicq; deinceps. Discimus ex *Evagrii hist. l. 2. c. 1.* ubi ait de Marciano, cum, ut in militum numerum adoperaretur, peteret, non ultimo loco scriptum est nomen (*ὡς ὁ στρατιωτικὸς ἐθέλει νόμος* sicut lex postulabat militaris) sed penè inter prima relatur: & loco illius Ducis interfecti, cujus necis antea reus accusabatur, & à crimine singulari Dei miraculo liberabatur. Quæ inscriptio sine dubio ideò facta est, ut nomina militum eò melius memoria retineret Imperator. Requirebatur enim ab Imperatore vel Duce ut sciret (quantum potest fieri) nominatim, quis comes, quis Tribunus, quis domesticus, quis contubernalis, quantum quis possit in bello *Veget. l. 3. c. 10. de re militari*, imo omnium militum nomina, quæ scientia Othonem ad Imperium

evexis,

evexit, aliosq; in gratiã quã maximè posuit apud milites. *Videatur Stewechius in notis ad locum citat, Vegetii.* Non possum intermittere quin adscribam ex *Isidoro l. 2. Orig. c. 27.* morem quendam Veterum exercitus Imperatorum; ut scirent, qui occubissent, qui evasissent in acie. In breviculis militum nominibus defunctorum θ , superstitum à prælio τ . literam adscriperunt veteres, citat *Isidorus Mich. Meisnerus Syntagmate super adnotam Philologorum.* Sed disputatur inter doctos, an hæc Isidori satis sincera? *Lipsius lib. de rectâ pronuntiat Latina: ling. c. 14.* putat pro τ esse scribendum υ quæ prima litera sit in voce *Vrouis*; cui etiam subscribit *Meisnerus citatus.* Sed falsam hanc esse mentem probat *Reinesius l. 1. variarum lectionum. c. 7.* *Janus Rurgerius l. 5. var. c. 17.* lectionem Isidori defendere conatur. Sed & hujus mentem atq; glossam rejicit *Reinesius* existimans: corruptum quidem esse Isidorum, ita tamen ut loco τ υ μ δ ν irrepsetit τ . cum utraque litera cornubus quasi sit insignita, & figura non adeò differat, esse autem illud τ à Græcæ vocis τ γ μ δ ν initiali literâ. *Vid. omnino Reinesium loco citat.* nos conjecturas conjecturantibus relinquimus, cū nihil certi haberi possit, sufficiat recitasse quæ ad scopum nostrum faciunt. Sed ita in legitimâ consuevit militiã, nam & alius erat præter hunc mos cogendi exercitum, qui subito in tumultu obtinuit & eum singulos interrogare non vacabat. *Tunc qui ducturus erat exercitum ibat ad Capitolium, & exinde proferens duo vexilla, unum roseum, quod pedites evocabat; alterum caruleum, quod equitum erat (nam caruleus color maris est, à cuius Deo equum constat inventum) dicebat, qui Rempublicam salvam esse vult, me sequatur, & qui convenissent, simul jurabant & dicebatur ista militia conjuratio.* *Servius comment. ad l. 8. Aeneidos initium statim.* Conscriptis verò militibus dies indicebatur certus ab Imperatore, quo in campo Martio conveniebant, tunc ordine disponebantur prout sæpius laudatus *Polybius* memorat, ubi hoc per religionem (ut loquitur *Lipsius*) observatum, ut primus miles boni nominis esset, captabant enim exinde omen, *Festus, Lacus, Lucrinus in vectigalibus publicis primus locatur eruendus (Lipsius correxit, fruendus) omnis boni gratiã, ut in delictu censeve primi nominantur*

Vale

Valerius, Salvius, Statorius. Videatur Cic. lib. 1. de divinac. §. 102. Item Lipsius in notis ad Tacit. l. 4. histor. p. m. 526. Ordines quoque cuique ministro vel praefecto assignare Imperatoris erat. Probat hoc Sigonius & Lipsius lib. 2. de milit. Rom. dialog. 8. ex loco quodam Livii libro 42. Ubi scribit: Consul deprecatus est Tribunos plebis, ne prohibeant se, quem cuique ordinem assignari à Republica esset, eum assignare. Adhibebat autem ministerium Tribunorum militum. Idem Sigonius ex Livio lib. 2. de antiquo jure provinciarum cap. 2. pag. 278. Lustrare quoque exercitum Imperatoris erat munus. Cic. in lib. de divinac. §. 102. Cum Imperator exercitum, Censor populum lustrat, bonis nominibus, qui hostias ducant, deligantur. Erat autem lustratio solemne sacrificium, quod faciebant sub dio ad lustrandum seu expiandum exercitum, quod ante deductionem peragebatur, imo ferè quoties cum hoste erat congregiendum. Vide Plutarchum in Bruto pag. 1001. Dionem lib. 47. p. m. 352. & 353. Imperat. animus, ut formam lustrandae classis Romanam ex Appiani lib. 5. p. m. 427. de bellis civil. adscribam. Ubi Caesar hunc lustravit in modum. Altaria stant in extremo littore undis alludentibus, naves plenae classariis ordine circumstant cum altissimo silentio: sacrifici stando in mari aetant victimas, moxq; in scaphis ter circum classem lustramina circumferunt, navigantibus una & Ducibus, comprecantibusque, ut in ea lustramina à classe avertantur infausta omina. Divisis deinde lustralibus visceribus partem in mare projiciunt, partem adolent in altaribus, fausta ominante multitudine. Hoc modo Romani classes suas lustrare solent. Hæc Appianus de lustrat. Romanorum. Denique addit Polybius Imperatorem jus animadvertendi habuisse in quemcunque sibi parentem. Imo omnis in castris exortalis ab Imperatoribus judicabatur. Sic enim Juvenalis Satyra ultima:

*Legibus antiquis castrorum, & more Camilli
Servato, miles ne vallum litiget extra
Et procul à signis &c.*

Plura

Plura in hanc rem possent adduci testimonia ex Gellii l. 7. c. 1. Livio, Cesare, aliisque. Sed ne actum agamus, videatur Sigonius l. 2. de antiquo jure provinciarum c. 6. item de jure civium Romanorum l. 1. c. 15. Valerius Maximus ubi agit de disciplina militari. varia etiam adducit exempla animadversionum militarium: Nam sicuti Imperatoris erat probe observare militum mores qui tantæ ipsis curæ erant, ut in numeris singulorum nominibus notam morum apponerent (Casaub. ad Suetonium docet) ita & horum erat, supplicia & pœnas decernere, præsertim vero disciplina militaris rigida laudatur. Sic enim Vegetius l. 3. c. 10. Imperator auctoritatem maximam severitate sumat, omnes culpas militares legibus vindicet, nulli errantium credatur ignoscere: Exsecutio verò centurionibus demandabatur. Et in hunc finem vite insigniebant. Tacitus l. 1. Annalium p. 16. & vitis signum erat Centurionis, ut quoties Centurionem significare vellet, imaginem vitis in summo recurvæ G scribebant. Sic enim Guido Pancirollus in marmore Romæ invenit, videatur ejusdem thesaurus variarum lectionum l. 1. c. 11. videatur de suppliciis militaribus Sigonius l. 1. c. 15. de jure civium Rom. Alexander itidem ab Alexandro, & ejus Scholiastes Tiracvellus (quem omniscium dixit Dempsterus, an satis piè ignoro). Stewechius quoque ad Vegetium. Jus verò dicebat Imperator, damnabat & absolvebat vel adhibito consilio bellico, vel solus. Erat enim Consilium castrensium quasi quidam senatus, ex Senatoribus, si qui in castris, aliisque idoneis viris constitutis, Sicut Sigonius loco citato describit, quæ descriptio ex Salustio desumpta. Metellus prope re cunctos Senatorii ordinis ex hibernis accersiri jubet; eorum & aliorum quos idoneos ducebat consilium habet. Ita more majorum ex consilii decreto per legatos Jugurthæ imperat argenti pondo ducenta millia. Quæ verba sunt Salustii. Juvat etiam adscribere quæ Livius habet, cum de Scipione, pœnas de seditioso exercitu apud Sucronem repetente, scribit: Praeconi audita vox, citantis nomina damnatorum in consilio, nudi in medium protrabantur, & simul omnis apparatus supplicii expromebatur. Deligati ad palum virgisque cæsi & secure percussi. & hæc de potestate Imperatoris

toris dicta sint. Ubi & hoc notetur; quod præditus tali potestate urbem statim exire teneretur; parum enim tutum civili libertati habebatur, esse cum potestate habendi exercitum in urbe. Egrediendum ergo, & cum imperio manere ad urbem jubebatur Imperator sæpius senatus consulto. *Briffonius l. 2. de form. p. m. 260.* Observa tamen licet senatus consultum jusset exire, tribunos tamen plebis, ne irent, edicto impedire aut dirarum obnuntiatione prohiberi iter potuisse. *Sigonius l. 2. de antiquo jure provinciarum c. 4.* Ad urbem autem mansisse per aliquot dies disertè *Dio* scribit de Pompejo. *Pompejus populo extra pomerium evocato (neq; enim pro Consulare jam habens imperium poterat urbem ingredi) multa pro Gabinio locutus est.* Nota hic quod dicat *Dio*; non poterat urbem ingredi; ingrediens enim urbem Imperator imperium amittebat. *Dio l. 54. in fine.* Augusto decretum perpetuum Imperium Proconsulare, ita ut nec si intra urbem venisset deponeret, aut renovando opus ipse esset, ἀνανέωσθε δὲ τὴν ἀρχὴν renovare, imperium porteret. Sic *Livius l. 26. Quinto Fulvio, ne minueretur imperium, si in urbem venisset, decrevit senatus.* Huc etiam spectant verba *Taciti l. b. 3. Annal. Drusus urbe egressus repetendis auspiciis mox ovarans introit.* Quæ ut eò melius intelligantur, scias velim, Imperator Romanus quoties ex bello redibat aut urbem ingrediebatur privatus, aut si de triumpho cogitabat, ad urbem morari solebat. Quod si triumphum impetrasset, tum, quoniam triumphare sine exercitu non poterat, exercitum autem habere sine imperio non licebat, imperium autem militare in urbe non concedebatur, propterea lex ad plebem, de imperio ejus diei ferebatur, quo concedebatur, ut eo die integrum etiam in urbe esset imperium. Quod si verò quis ante hanc legem ingressus esset urbem, sicut *Drusus* hoc loco ob mortem fratris amisit imperium, tum si ovarare vel triumphare vellet solenniter urbem egredi, & ad exercitum redire tenebatur, quod repetere auspicia vocabant. *Vid. Lipsius ad hunc locum Taciti p. m. 138.* Sed cum de egressu Imperatoris ex urbe mentio sit facta, & hujus egressus solemnitas leviter erit tangen-

gen-

genda. Constitutus Imperator conscripto exercitu, antequam urbe exiret, Capitolium ingrediebatur; sacrificium faciebat, suscipiebat vota, tum pro exercitus totiusque Reipublice incolumitate, tum pro propria salute & felici belli exitu; Quemadmodum ubique & quoties congregiendum erat cum hoste, solitus fuit. Pollicebantur vota Diis, Aedes, ludos, templa, vide quæ hic invitâ voluntate prætereo apud *Briffonium de formalis l. 2. p. 209. & 1. Sigonium l. 3. de antiquo Jure provinc. c. 6.* partem quoque ex prædâ vovebant. *Servius in comment. ad Virg. lib. 3. v. 231.* Sed voventes Imperatores lavatis id faciebant & purificatis manibus. *Plutarchus in Mario p. m. 420. Virg. lib. 9. Aeneidos.* Deinde ingrediebatur Martis templum movens primo ancilia, mox hastam ejus hisce verbis: *Mars vigila.* *Servius, ad lib. 8. Virgili.* Fuit autem sub Principibus mos (si *Stewechio credimus ad l. 1. Veg. cap. 6.*) ut dies expeditionis publico indicto indicaretur. Sic Imperator Alexander Severus in expeditionem bellicam exciturus, dies itinerum publicè proponebat, ita ut edictum penderet ante menses duos, in quo scriptum erat: *illo die, illâ horâ ab urbe sum exiturus, & (si Diî voluerint) in primâ mansione mansurus, deinde per ordinem mansiones, deinde stativa, deinde ubi annonâ esset accipiendâ: & id quidem eo usq; donec ad fines barbaricos veniretur, jam enim indè tacebatur.* auctore *Lampridio in ejus vitâ.* adscribo hâc occasione quod ex *Vulcatio Gallicano in vitâ Avidii Cassii observavi.* Si quid esset publicandum exercitui, edicebatur ad signa, & programmata in parietibus figebantur. Eo autem die, quo exercitus erat movendus, atque urbe egrediebatur Imperator. Quæstorem jus sit quoque signa militaria ex ærario proferre, nam ibidem pacis tempore custodiebantur *Liv. lib. 7. Cum omnes extra portam Capenam, ad Martis aedem convenire armatos juniores jus sisset, signaq; eodem ex ærario Quæstores deferre.* Egrediens autem Imperator, magnâ deducentium atque prosequentium frequentiâ comitabatur: *Liv. lib. 42. P. Licinius Consul votis in Capitolio nuncupatis, paludatus ab urbe est profectus. Semper quidem ea res cum magnâ dignita-*

te ac maiestate geritur: præcipue tamen convertit oculos animasque,
cum ad magnum nobilemque aut virtute aut fortuna hostem euntem
Consulem prosequuntur. Contrahit enim non officii modo cura, sed
etiam studium spectaculi, ut videant Ducem suum, cuius imperio con-
silioque summam Rempublicam tuendam permisserunt. Vide Cic.
Orat. in Pisonem. Annotavit quoque Turnebus l. 23. advers. c. 6.
ex illo Propertii, quod est lib. 4. Eleg. 3.

Omni bus heu portæ pendent mea noxia vota.

Qui militatum ibant, inquit, eorum uxores aut propinqui vota in
portæ urbis suspendere, id est, suspensâ tabellâ voto obligare se inter-
dum solebant, reditum optantes & cernantes, & iis reducibus vo-
ta solvebant, quæ suspensâ tabellâ susceperant illi portæ, per quam
redibant, quod itidem probat ex eodem Propertio ibidem.

Armaque cum tulero portæ votiua Capenæ,

Subscribam, salvo gratia puella viro.

Suecurrit Turnebo Plutarchus qui & Veteres vota pro Impera-
toribus fecisse scribit. Educturus a. ab urbe vel ex urbe exercitum
Imperator dies fastos atque nefastos observare necessum habu-
it, alios ut mittamus auctores; ita de hac re Plutarchus. Die-
bus postridie Kalendarum Nonarum atque Iduum, neque educere exer-
citum, neque exire aut peregrinare licebat. Plutarchus in quest. Ro-
manis. p. m. 269. 270. ubi causam quoque indagare huius religi-
onis conatur. Eadem religio in aggrediendis præliis obser-
vanda Imperatori. Huc etiam spectant quæ prolixè Macrobi-
us l. 1. c. 16. p. m. 329. Saturn. Præliares, inquit, dies sunt, quibus fas
est res repetere, aut hostem laceßere. Nam cum Latiare, hoc est,
Latinarum solenne concipitur: item diebus Saturnaliorum, sed &
cum mundus patet, nefas est prælium sumere, quare nec Latinarum
tempore, quo publicè quondam induciæ inter Romanum populum
Latinosque firmatæ sunt, inchoari bellum decebat: nec Saturni fe-
sto, qui sine ulli tumultu bellico creditur imperasse: nec patente
Mundo, quod sacrum Diti Patri & Proserpine dicatum est: meli-
usque, occlusâ Plutonis fauce, eundem ad prælium putaverunt. Unde
& Varro ita scribit. Mundus cum patet, Deorum tristium at-
que inferum quasi Janua patet. Propterea non modo prælium
com-

committi, verum etiam delectum rei militaris causa habere, ac mi-
litum proficisci, navem solvere, uxorem liberum querendarum cau-
sa ducere, religiosum est. Vitabant Veteres ad viros vocandos
etiam dies, qui essent notati rebus adversis. Vitabant etiam feriis:
sicut Varro in Augurum libris scripsit in hac verba: Viros vocare
feriis non oportet: si vocavit piaculam esto. Sciendum est ta-
men eligendi ad pugnandum diem Romanis tunc fuisse licentiam,
si ipsi inferrent bellum. At cum exciperent, nullum obstisse di-
em, quo minus vel salutem suam vel publicam defenderet dignita-
tem. Quis enim observationi locus cum eligendi facultas non su-
per sit? Dies autem postriduanos ad omnia majores nostri cavendos
putarunt: quos etiam atros velut infausta appellatione damnarunt.
Sic ergo sacrificio in capitolio facto, votis rite nuncupatis, in-
ter tubæ clangorem vota precesque prosequentium in bellum
ibat Imperator, & post eum exercitus relictis domi & liberis &
uxore. Sicut enim nec militi, ita nec Imperatori fas erat
ducere secum vel in Provincias, vel in bellum uxorem, veta-
batur id *Lege Oppia*, quæ tamen Lex postmodum antiquata le-
gitur atque intermissa. Reducere quidem atque revocare co-
natus est eam *Severus Cæcina*, qui quadraginta Magistratus in
Provinciis administrarat, & uxorem semper domi reliquerat,
allegans incommoditates ex uxoris societate pervenientes:
*pacem, inquit, luxu, & bellum formidine morantur, multaque il-
licita viros agere cogunt, ac plura ipse ambitiosè agunt* (addi pot-
est ex *Dempstero ad l. 10. c. 12. Rosinigeno* fœmininū sexus ingenio
in avaritiam proclives esse, hinc, verendum erat, ne virum avarum
redderet vel provinciarum expilatores.) Verum non ob-
tinuit Cæcina, obstiterunt *M. Valerius Messalinus* & *M. Messa-
le Filius Corvini* Nepos dicens, hanc ratione fenestram aperiri
conjugibus adulterii: sicut hæc *Tacitus* refert *l. 3. Annab.* Et ve-
ra est hæc ratio; tot enim Imperatorum fœminæ notæ adulte-
rii laborarunt, ut vix adscribere vacet. vid. *Dempstero l. citat.*
confer *Guidi Panciroli l. 2. c. 14. Thesauri var. lect. Juris.* Nos re-
lictâ Imperatoris conjugem, Imperatorem ipsum sequamur, e-
untem vel in provinciam vel hostibus occurrentem. Ubi

quæ in itinere omnibusque expeditionibus cogitare Imperator, quibusque studere debebat invenimus apud *Vegetium de re militari* l. 3. c. 9. 10. 11. & *sequentibus*. qui in toto hocce libro tertio artem Imperatoriam scientiamque militarem eleganter explicat. Inò verò hoc ipsum totâ cogitatione agendum erat ne fortuna publica, ne Majestas Imperii minuatur. Quod verò quomodo fiat *Zasius in catalogo de lege Julia Majestatis* eruditè explicat, qui videatur. Ingressus verò iter Imperator præsidem Provinciæ, cui succedebat, ex itinere de die sui adventus certiore faciebat, commendans se provinciæ libus, quia inopinata plerumque animos turbant. *Sigonius l. 2. de antiquo jure Provinciarum c. 4.* Cum verò duplicem personam præsides provinciarum sustinerent, Magistratus pariter atque Imperatoris duplici quoque defungebantur munere, jurisdictione civili & administratione rei bellicæ. Quare hyemem prætorix cognitioni, æstatem expeditionibus militaribus impendebant. Docet hoc *Cicero in literis ad Atticum*. *Erat mihi in animo rectè proficisci ad exercitum, æstivos menses reliquos rei militari dare, hybernos Jurisdictioni.* Idem ad *Calpurnium* scribens, *mihi erat in animo, quoniam jurisdictionem confeceram, proficisci in Siciliam Nonis Maij, & cum primùm æstiva attingissem, militaremq; rem collocassem, decedere.* Scribit hisce similia *Hermannus Hugo l. 4. c. 3. de re militari Equestr.* Nunquam eduxisse Romanos Imperatores ante exercitum, quàm frumenta essent matura, scilicet ut equis pabulum suppeteret. Nunc ut ad ipsa castra, in quibus exercitus retinebatur, descendamus, operærit pretium. Quæ Romanis observata fuit castra metatio ex *Polybio* supra citavimus; & quæ Imperatori in constituendis delineandisve castris observanda sunt, ex *Vegetii l. 1. c. 21. 22. 23. seqq.* peti possunt. *item lib. 3. c. 8.* Ponere locum congruum & salubrem castris, describere eorundem formam, curare ut castra muniantur; communem nonnunquam ut *Marius Romanus*, Imperatorque *Antoninus*, in duccendis fossis laborem præstare, opera militum circumire, ut *Cæsar*; quod aliàs Tribunorum militum erat; disciplinam mili-

militatem administrare, atque intra legum, intra castrorum
cancellos militem retinere. Quæ omnia *Vegetius & Strevich.*
ad l. 3. ejusdem c. 8. Spectabat quoque ad Imperatoris munus
tesseræ dare vel in vigiliis castris vel in prælio, quod *Ve-*
gerius l. 3. cap. 5. de re militari. In vigiliis vel prælio pro signo dici-
tur: utpote victoria, palma, virtus, Deus nobiscum, Triumphus Im-
peratoris, & alia, quæcumq; voluerit dare is, qui in exercitu summam
habet potestatem. Sic & *Appianus l. 5. de bellis civilibus.* Tum *Lucius*
inquit, *Tribunos misit, ut tesseram à Cesare acciperent.* Illi attu-
lerunt ei matriculam, sicut hodieq; mos est, cum *Tribunus* petit tesse-
ram, Regi offerre præsentem numerum in libello Diario. Reliqua de
tesseris militaribus notanda in præsentiarum mittimus. Se-
quamur etiam Imperatorem nostrum in prælium. Spectat
certè ad artem Imperatoriam ordinare peritè exercitum, di-
sponere justè militem, contrahere & pro re natâ extendere
phalanges, in cuneum cogere, vel agere in globum in gyrum
legiones, prout fortuna belli anceps postulat; locum quoque
eligere convenientem, aut si minus ex sententiâ arte mutare,
omniumque hostium conatus eludere, hæc inquam; Impera-
toris quidem sunt, sed hoc loco prætereunda; nam hæc
omnia si ex Autoribus observata huc apponere liceret, com-
mentarium conscribere integrum; non dissertationem bre-
vem videremur. Hoc quod omnibus in propatulo est, adji-
cimus: Imperatores, quoties congregiendum cum hoste e-
rat, vocarunt *AD ARMA. AD SIGNA.* Sic apud *Livium l. 9.*
Fabius Dictator, Ferte signa in hostem. Sic *Valerius Consul* in
oratione suâ apud *Livium lib. 3. se vocare omnes Quirites ad AR-*
MA. Sic apud eundem *l. 6. Camillus: INFER MILES SI-*
GNUM. Erat etiam alia vox militaris Imperii. *SE QUERE*
IMPERATOREM. apud *Cesarem l. 1. comm. de bello Civil. Crastinus*
evocatus SEQVIMINI ME, inquit, *Manipulares mei qui fui-*
stis, & vestro Imperatori, quem constituistis, operam date. Item
signa ferri & vasa colligi imperare solebat *Dux. Cesar l. 1. de bel-*
lo Gallico. Nonnulli etiam *Cesari* renuntiabant, cum *CASTRÀ*
MOVERI ac SIGNA FERRI juberet, non fore dicto audientes
mili-

militēs, vide de hisce omnibus multa exempla apud Brissonium l. 4. de Formul. Sed nolo id prætermittere, quod Lipsius nobis ex antiquitate erutum donavit, comment. ad lib. 1. Annalium, quoties prælio adoriendus erat hostis, signum pugnae futurae vexillum purpureum fuit, quod servabatur in Prætorio seu tabernaculo Imperatoris, quia illi soli jus erat atque arbitriū proponendi, hoc ergo ab Imperatore pridie ante vel supra prætorium admonitio instantis pugnae poni consuevit. Caesar l. 2. Belli Gallici. Caesari omnia uno tempore erant agenda, vexillum proponendum, quod erat insigne cum ad arma concurrere oporteret. Item de bello civili: Sequenti die, cum Caesar iter facere vellet, renunciatum est à Speculatoribus, Pompejum de tertiâ vigiliâ in acie stetit. Hoc nuncio allato vexillum proposuit. Consuevit quoque Imperator ante conflictum cohortari militem, animumque verbis erigere, ut se viros præstent, fortes atque animosos. Ubi moris erat blandè eosdem compellare, commilitones dicere, officia affectus sui prolixè contestari, fortitudinis præscæ admonere, & quæ hujusmodi, quibus ex tot orationibus ab Autoribus notatis integræ paginae repleri possent. Sufficiat nobis testimonium Ciceronis Philippicâ quartâ. Faciam, inquit, ut Imperatores instructâ acie solent, quanquam paratissimos milites ad præliandum videant, tamen adhortantur, confer Caesar. l. 2. de bello Gallico & lib. 3. de bello civili Fugientes verò milites in prælio consistere jubebat. Sic enim Caesar l. 3. de bello civili fugientium signa manu prehendit, & consistere iussit. Hæc omnia tanquam ad Imperatorum officium spectantia consignarunt literis illi, qui res gestas Romanorum stylo illustrarunt. Cui & hoc accedit, quod Imperator confecto prælio, & victoriâ obtentâ, Milites publicè commendare, eorum fortitudinem laudibus ornare, atque navatam operam ad cælum extollere solitus fuerit, cuius rei multa apud Autores vestigia extant. Donis quoque militem impertiebatur Imperator, hæc ferè formiâ, Imperator Te argenteis armillis donat. Vid. Valer. Max. l. 8. c. 14. Milites verò contra Ducem suum titulo Imperatoris decorabant. Quæ cuncta vide apud Brisson. l. 4. de formulis

mulis militaribus, p. m. 349. & 350. Monet animus, ut cum Imperatore jam ad urbem redeamus: Confecto bello, caesis hostibus Imperator, seu Praeses Provinciae domum redibat, & ad urbem, (tradito successori exercitu, confer Sigonium de antiquo jure Provinc. l. 2. c. 9.) At si triumphum aut ovationem, non peteret, sine morâ urbem ingrediebatur. Sic enim Cicero l. 7. ad Att. Ep. 7. cum spem triumphi abjecisset: Uta eâ portâ quam primam videro. Et licitoribus extra portam in promptu erant togæ, quibus paludamenta mutabant teste eodem Cicerone. Si verò triumphum petere animus erat, ad urbem extra portas commorabatur. Iterum Cic. l. 7. ad Att. Epist. 1. Mihi valde placet de triumpho nos moliri aliquid, & extra urbem esse cum justissima causa, & tamdiu lictores atque fasces laureatos retinebant dum triumphus duceretur. Sic testatur Cicero de se, quod, cum ex Cilicia rediret ingruente bello civili, diu fasces & lictores laureatos habuerit. Præmittebant etiam editum ut Senatus extra urbem conveniret, siquidem Imperator, qui ex bello rediret, nemini eorum, qui in urbe adessent, imperio & potestate cedebat, conveniebant autem vel ad ædem Bellonæ vel Apollinis, quam extra portam Carmentalem fuisse Padianus refert in orationis in togâ candidâ commentario. videatur Zamoscius l. 2. de Senatu Romano. Non possum hoc melius explicare quam verbis Livii lib. 28. Cum Imperatores M. Livius & C. Claudius ex bello redirent atq; Præneste venissent. Inde præmisso edicto, ut triduo post, frequens Senatus ad ædem Bellonæ adesset, omni multitudine obviam effusa ad urbem accessere. Non salutabant modò universi, sed contingere pro se quisque vitrices dextras Consulium cupientes: alii gratulabantur, alii gratias agebant, quod eorum operâ incolumis Respublica esset. In Senatu cum more omnium Imperatorum expositis rebus à se gestis postulassent, ut pro Republ. fortiter fideliterq; administrata, & diis immortalibus haberetur honos, & ipsis triumphantibus urbem inire liceret: se verò ea que postularent, decernere Patres meritò deorâ primum, dein secundum Deos Consulium responderunt, & supplicatione amborum nomine, & triumpho utriq; decreto. Dicit in

H

hi-

hisce Livius rationes retulisse Imperatores ad ærarium, idem pluribus explicat Sigonius l. 2. de antiquo jure provinc. c. 11. porro meminit supplicationes esse decretas. Fuit autem supplicatio honor, qui unà cum Imperatoris nomine Præsidi decernebatur Victor; nempe cum Senatus Deum templa aperiri, ac gratias Diis Imperatoris nomine agi jubebat. Quæ supplicationes cum initio vix in unum alterumve diem decernerentur, tamen postremis temporibus eò progressa res est, ut etiam in quinquaginta decretæ sint, videatur Sigonius l. 2. de antiquo jure Provincia- rum c. 7. de supplicationis petitione atque decreto videatur Brissonius l. 2. de Form. p. m. 207. & seqq. Triumpho jam decreto magnâ pompâ ingrediebatur urbem, (quam explicare hic non permittitur, cum satis prolixam tractationem requirat) in Capitolium ascendebat, ac sacrificio factò, convivium ibi celebrat; subque vesperam positus Imperii insignibus domum omninò se referebat, privatamque, exuto schemate Imperatorio, postea vitam egit. Cætera quæ huc spectant de triumpho Imperatorio repetantur ex capite primo hujus nostræ dissertationis. Unicum si addiderimus privilegium, his qui triumphum egerant Imperatores decretum, finem verborum faciam. Memorat Plinius l. 36. c. 15. In victis Imperatoribus non tantum areas esse decretas, ad publicè ædificandas domus, sed etiam illud concessum, ut domus eorum fores extra aperirentur, & janua in publicum rejiceretur, id est non introrsum trahendo, sed in viam publicam pellendo. Quod in Græciâ adeò frequens fuit, ut omnes omnium fores sic panderentur. teste Mureto var. lect. l. 1. c. 17. Cui & hoc ad jungo in foribus Ducum illustrium Romanorum, & eorū qui hostes prostrigassent spolia hostilia affigi solita, quæ nec emptori refringere licebat. Sueton. in l. 6. c. 38. & Livius lib. 10. Tibullus quoque quondam cecinit:

Et domus hostiles præferat exuvias.

Jam manum detrahimus de tabulâ SOLI DEO GLORIAM
cantantes IMMORTALEM.

Ad Præstantissimum Iuvenem.

JOHANNEM BECKERUM Hamburgensem
DE IMPERATORE ROMANO Disputantem.

Romanus Imperator in cathedram tibi
Producitur BECKERE: non leve hoc decus
Nostræ cathedræ est: nec levi laudi tibi est
Hoc maximum orbis explicatum à te decus.
Quod si imperantum maxima illa laus cluit,
Virtuti & arti digna ponere præmia
Hoc dante quod industria prætium ferēs?

AUGUSTUS BUCHNERUS, PP.
& Academiae Senior.

Expolunt alii sermonem, & singula verbis
Exornare docent justo varioque decore,
Innumeris numeris numerosa poemata pangunt
Plurima pars, conficta licet, pulchreque decorant;
Natura hi mores, penitosque subire recessus
Tentant, quæque DEVS mundi orbis temperet arte:
Stellarum positus, Solis cælique meatus
Exquirunt illi magnò tentamine mentis.
At BECKERE Tibi, his cunctis post terga relictis,
Cæsaream Majestatem diademate, sceptro,
Purpureæque togæ, celsæ de ponte cathedræ
Præsentare placet, juxta quæ auspicia quondam
Ausonii populi (Veri quos error adegit,
Fictilibus Divis cæleste adscribere Numen.)
Finxerunt, oculis clarè proponere nostris.
Laudo tuum factum & moneo, BECKERE colende,
Quò pede cæpisti, pergas. Nam sic, mihi crede,
Semper honos, nomenque tuum, laudesque manebunt.
Gratul. fac.

PRÆSES.

Dum Tu laurigeri transcendis Culmina Pindî,
Musarum fautor, fautor amandæ mihi;
Applaudunt docti, divæ accentantque sorores,
Et cupiunt fausto ut progrediare pede.
Thespiadum decus hic erit haut mortale fororum;
Concentant omnes. Fac rata vota DEUS!

Suo optimo Amico, Commensali & in Christo Filio, ex animo f.

M. ANDREAS Müller / Pomeranus
Eccl. Witteb. Diaconus.

Græcia (dum subnixa stetit pede Græcia firmo,
Dumque potita fuit rerum, dum Græcia nondum
Ferrum Bellonæ furæ, & sua rudera vidit)
Corporis exercendi habuit certamina, ludos,

Ad

Ad quos ex tota Græca regione fluebant
 Unanimi concursu omnes, juvenesque senesque,
 Et ludos spectare illos, & prodere vires,
 Quas possent. Quare haud modò erat labor omnibus unus
 Pugnando vicisse; sed & pro more, coronam
 Cervici impositam manibus sentire Brabeatæ.
 Hinc & Olympiæ prostabant munera palmæ,
 Hincque reportabant sua præmia Pythionica,
 Hinc victor Nemeus, & hinc sua quisque ferebat
 Cui quosdam superare datum fuit, Isthmionica.
 Verùm ceu quondam pulcherrima tellus Achivum
 Corpus ad exercendum habuit certamina, ludos;
 Sic nobis etiam ingenii certamina habentur
 Musarum in castris, ubi Palladis aurea pubes
 Exercere solet vires, non corporis ausu
 (Ut Graji), verùm molimine mentis honesto.
 Inter quem cœtum quoque nunc vix cernitur esse
 Finis BECKERUS, qui sese ostendit in armis
 Æratis minimè, ast ejus defensa tuere
 In verbis gravibus, queis propugnare videtur
 Quæ de Te scripsit, Cæsar ter maxime mundi.
 Pergito sic, BECKERE, tuas defendere partes,
 Sic aditus semper pandetur Honoris ad ædes,
 Sic hinc Thespiades cingent tua tempora lauro,
 Et tandem vertex splendet diademate cœli.

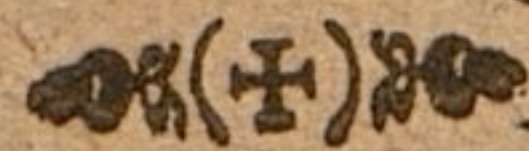
*Ita Per-Eximium DN. Respondentem, contubernalem,
 conterraneum atque Amicum suum candidissimum
 plenis buccis acclamat*

GEORGIUS Green/Holfatus.

Roma fuit Πῶμν: Fortes dedit atque probatos
 Illa viros, quorum nos meminisse juvat.
 Cui non Romulidas multos, magnosque Catones,
 Scipiadas claros hinc prodiisse patet?
 Ut taceam reliquos, quorum jactantur ubique
 Laudes, quas referunt fama librique satis.
 Horum igitur vitam, mores, insignia, facta
 Laus non extrema est, dicere, scire probè.
 Dicta sed hæc eadem magnorum gesta Quiritum
 Si quoque defendas, laus minor esse nequit.
 Ergo tibi, quoniam præstas mi BECKER, utrumque,
 Gratulor ex animo, commoda multa vovens.

*Ita Eximio atq; Præstantissimo Dn. Iohanni Beckero, Af-
 fini & Populari suo maximopere dilecto gratulabundus
 ὀλοψύχως apprecatur:*

PETRUS RÖDINGIUS Hamburgensis, S.S. Theo-
 log. & Philos. Studiosus.

ULB Halle
006 302 114

3

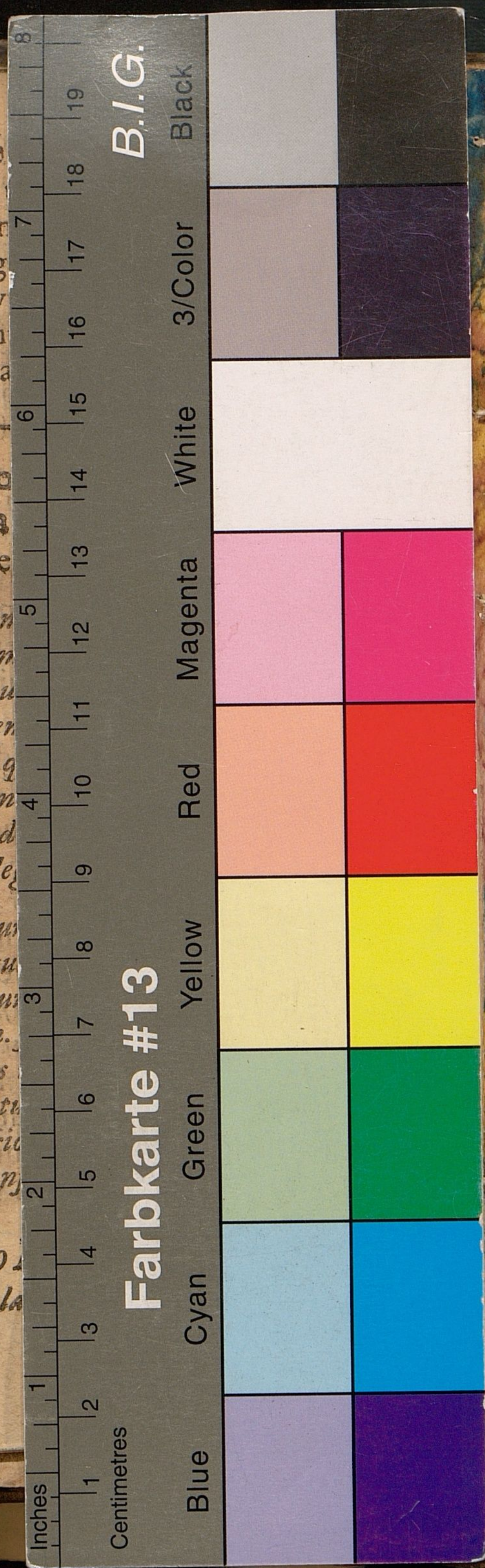
VD 17

8098.

EXERCITIUM HISTORICUM

De

IMPERATORE

S.

*Duce exercitus Romani Summo
quod domi elucubraturum*

Sub

PRÆSIDIO

VIRI

PRÆCLARISSIMI EXCELLENTISSIMI
DN. ÆGIDII STRAUCHII,

S.S. Theolog. Licent. & Subst. Histor. Prof. Publ.

*Celeb. in Illustri ad Albim Academiâ
publice examinandum*

sistit

JOHANNES BECKER,

HAMBURG.

Ad diem Aug. In Auditorio Maj.

—————
VVITTEBERGAE,
Literis JOHANNIS HAKEN, 1659,

16. 2
7-

1659

19

87

